

Koira-avusteinen työskentely väkivaltarikoksesta tuomittujen kanssa avovankilassa

Johanna Nieminen

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2021

Sosiaalialan erityisasiantuntijan ylempi tutkinto-ohjelma
Sosionomi (YAMK)

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomi (YAMK)
Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

NIEMINEN, JOHANNA:
KOIRA-AVUSTEINEN TYÖSKENTELY VÄKIVALTARIKOKSESTA TUOMITTU-
JEN KANSSA AVOVANKILASSA

Opinnäytetyö 83 sivua, joista liitteitä 8 sivua
Marraskuu 2021

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää avovankilassa väkivaltarikoksesta tuomittujen vankien ajatuksia koira-avusteisesta toiminnasta, minkälaisia kokemuksia vangit saivat toiminnasta ja miten koira-avusteista toimintaa voidaan tulevaisuudessa hyödyntää Rikosseuraamuslaitoksella.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena ja toiminnallisena tutkimuksena. Aineiston kerääminen tapahtui tapaamisten ja haastatteluiden muodossa. Aineisto koostui kuvaavaksi.

Opinnäytetyössä esiin nousi koiran kiistattomat hyödyt osallistuneiden vankien näkökulmasta. Kaikki osallistujat kokivat koiran helpottavan vaikeista asioista puhumista, sekä herättävän heissä empatian tunteita. Osallistujien mukaan koiran läsnäolo myös helpotti väkivaltaisia ajatuksia, ja koiran seurassa sai olla oma itsensä, eikä tarvinnut esittää mitään roolia. Koirasta selvästi oli hyötyä kun käsiteltiin väkivaltaan liittyvää tematiikkaa. Osallistuneiden vankien mukaan koira vaikutti muun muassa sosiaalisiin taitoihin ja kärsivällisyyteen. Osallistuneiden vankien mukaan koiran kanssa tehdessä erilaisia asioita voidaan harjoitella siviilielämää niin sanotusti normaaliin suuntaan. Lisäksi koira ei tuomitse ketään.

Tulevaisuutta ajatellen olisi hyvä tehdä laajempaa tutkimusta koira-avusteisen toiminnan vaikutuksista vankeuden aikana ja vankien kuntoutuksessa.

Asiasanat: koira-avusteinen toiminta, väkivaltarikos, kuntoutus, rikosseuraamuslaitos

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Social Services

NIEMINEN, JOHANNA:

Dog-Assisted work whit Prisoners Convicted of Violent Crime in Open Prison

Master's thesis 83 pages, appendices 8 pages
November 2021

The purpose was to ascertain the views of prisoners convicted of violent crime on dog-assisted work in open prison. The aim was to clarify what the inmates thought about it, what kind of experiences they had and how dog-assisted activity could be use at Criminal Sanctions Agency.

The thesis was carried out as a qualitative functional study. The material was gathered in a meetings and with interwievs.

All participates disclosed that dogs are beneficial when there is a need to speak about difficult things. Dogs accomplish empathy feelings. Participants revealed that a dog helps their violent thoughts and with dog around one does not need to play any roles, one you can be oneself. When dealing with violence themes, a dog is helpful. A dog affects their social skills and patience in a positive way. An inmate can train normal life with a with dog. Dogs do not judge anybody.

In the future there could be some further study on dog-assisted working with inmates and their rehabilitation.

Key words: dog-assisted activities, violent crime, rehabilitation, Criminal Sanction Agency

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	7
3	RIKOSSEURAAMUSLAITOS	8
	3.1. Rikosseuraamuslaitoksen strategia.....	8
	3.2. Vilppulan vankila	9
	3.3. Työskentelytilat ja työparini, Aava	10
4	VÄKIVALTARIKOS	12
	4.1. Väkivaltaisuuden vaikuttavat riskitekijät	12
	4.2. Väkivallan teorit omaehtoisen muutoksen ohjelman (OMA) teoriapohjan mukaisesti	15
	4.2.1 Biososiaalinen näkökulma	15
	4.2.2 Psykodynaaminen näkökulma.....	16
	4.2.3 Oppimis- ja käyttäytymistieteellinen näkökulma	17
	4.2.4 Kognitiivis- – behavioraaliset ja sosiaaliset oppimisteoriat .	18
	4.3. Väkivaltaan vaikuttaminen	19
5	VÄKIVALTAISEN HENKILÖN KUNTOUTTAMINEN	23
	5.1. Uusintarikollisuuden vaikuttaminen	23
	5.2. Good Lives Model – Mielekäs elämä	24
	5.3. Omaehtoisen muutoksen (OMA – ohjelma)	26
6	KOIRA-AVUSTEINEN TYÖSKENTELEY.....	29
	6.1. Eläinavusteinen toiminta	29
	6.2. Mahdolliset haasteet työskennellessä koirien kanssa	30
	6.3. Koira-avusteisen toiminnan hyödyt vankila-olosuhteissa	31
7	TUTKIMUKSEN MENETELMÄT JA AINEISTON KERÄÄMINEN.....	39
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET	43
	8.1. Vankien ajatuksia koira-avusteisesta toiminnasta	43
	8.2. Koira-avusteinen toiminta ja mielekäs elämä	49
	8.3. Koira-avusteinen toiminta ja OMA-menetelmä	51
	8.4. Loppukyselyn tulokset.....	56
	8.5. Koira-avusteisen työskentelyn mahdollisuudet väkivaltarikokseen syyllistyneen vangin kuntoutuksessa	63
9	POHDINTA	68
	LÄHTEET	73
	LIITTEET	76
	Liite 1. Kysely vangeille.....	76
	Liite 2. Suostumus	78

Liite 3. Aloituskysely.....	79
Liite 4. Väkiältä kysely.....	80
Liite 5. Loppukysely.....	82

1 JOHDANTO

Olen tehnyt Rikosseuraamuslaitoksella töitä reilun neljä vuotta. Työhaastattelussa minulta kysyttiin, mikä olisi viltin haave työelämässä jonka haluaisin toteuttaa. Tähän vastasin, että haluaisin yhdistää vangit ja koirat jollakin tavalla. Alkuun tämä mahdollistui niin, että kollegani kanssa vedimme vankilassa koirakursseja kaksi joissa aiheena oli koiran omistaminen, sen perustarpeista huolehtiminen ja tutustuimme eri lajeihin. Kävimme muun muassa toisen ryhmän kanssa kanakurssin, jossa opeteltiin eläimen oikea-aikaista palkkaamista. Kursien jälkeen itselleni jäi palo siihen, että haluaisin jotain vielä hieman enemmän. Suoritin koira-avusteisen kasvatus- ja kuntoutustyön täydennyskoulutuksen, jonka myötä mahdollistui työskennellä vielä enemmän koiran kanssa vankien parissa. Pääpaino omassa työskentelyssä on nimenomaisesti väkivaltaan syyllistyneiden vankien kanssa, työstäen heidän ajattelua, ja asenteita. Ajatus opinäytetyön toteuttamisesta koira-avusteisin keinoin väkivaltaan syyllistyneiden vankien kanssa olikin käytännössä itsestäänselvyys koska siinä yhdistyi kaksi itselleni tärkeää aihetta.

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole ollut juurikaan koira-avusteista toimintaa. Kaverikoiria on silloin tällöin käynyt joissakin laitoksissa, mutta vierailuihin ei ole varsinaisesti asetettu tavoitteellista toimintaa, tai en ainakaan ole asiasta löytänyt kirjallista materiaalia. Opinäytetyön tekeminen vahvisti omaa ajatusta siitä, että koira-avusteisesta toiminnasta on hyötyä vankien kuntoutuksessa. Tiedostan myös sen, että kaikki vangit eivät koira-avusteisesta toiminnasta hyödy, esimerkiksi ne, jotka ovat allergisia koirille, tai pelkäävät koiria. Myöskään psykoopaatit eivät hyödy koira-avusteisesta toiminnasta.

Opinäytetyö-prosessin aikana yhteiskunnassa tapahtui radikaali muutos turvallisuudessa, koronapandemia alkoi. Koronapandemia vaikutti muun muassa vankilan toimintaan esimerkiksi niin, että kaikki lomat ja perhetapaamiset olivat kiinni. Tämä luonnollisesti nostatti tunteita vahvasti. Kaikki opinäytetyöhöni osallistuneet vangit nostivatkin koiran merkityksen suureen arvoon, koska sen kanssa työskennellessä pystyi unohtamaan sen missä oli ja mikä tilanne todella oli.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia voiko koira-avusteista toimintaa hyödyntää väkivaltarikokseen syyllistyneen kuntoutuspolulla avovankilaolosuhteissa. Työskentelyssä mukana olevat vapaaehtoiset vangit olivat kehittämässä uudenlaista toimintaa. Vankien näkemykset koira-avusteisesta toiminnasta ja sen vaikutuksista väkivaltarikoksiin syyllistyneiden kuntoutuksessa oli opinnäytetyöni keskeinen ajatus. Tavoitteena opinnäytetyölle oli rakentaa Vilppulan vankilaan toimiva malli koira-avusteisesta toiminnasta, sen pohjalta mitä vangit tuottivat tapaamisissa. Tapaamisten pohjalta suunnittelin pohjan koira-avusteiselle toiminnalle väkivaltarikoksiin syyllistyneiden kanssa työskentelyä varten.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

1. Minkälaisia ajatuksia ja toiveita väkivaltarikoksesta tuomitulla on koira-avusteisesta toiminnasta?
2. Minkälaisia kokemuksia väkivaltarikoksesta tuomitut vangit saivat koira-avusteisesta toiminnasta?
3. Miten koira-avusteista toimintaa voidaan hyödyntää väkivaltarikoksesta tuomitun kuntoutuspolulla?

Käytännössä opinnäytetyön tarve nousi omista mielenkiinnon kohteista, sekä siitä, että Rikosseuraamuslaitos on painottanut viime aikoina väkivaltaan syyllistyneiden vankien kuntoutusta. Omalla taustallani on koira-avusteinen kasvatus- ja kuntoutustyön täydennyskoulutus, sekä OMA-koulutus (omaehtoisen muutoksen ohjelma) ja olen näiden kahden yhteen saattamista miettinyt paljon. Samalla myös mahdollisuus tarjota Rikosseuraamuslaitoksen suuntaan näyttöä koira-avusteisen toiminnan mahdollisuuksista. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena.

3 RIKOSSEURAAMUSLAITOS

3.1. Rikosseuraamuslaitoksen strategia

Rikosseuraamuslaitos jaetaan kolmeen alueeseen; Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, sekä Itä- ja Pohjois-Suomi. Vuoden 2019 lopussa Suomessa on ollut 26 vankilaa. 33 % vankipaikoista oli tuolloin avovankilassa tai avovankilaosastolla. 2019 vankeja on keskimäärin ollut päivittäin 2952. Vuonna 2019 henkirikoksista tuomiota suorittavia oli 21% ja pahoinpitelyrikoksiin syyllistyneitä oli 16%. (Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2019, 11, 13 – 14). Rikosseuraamuslaitoksen tarkoituksena on huolehtia yhteiskunnan turvallisuudesta, vaikuttaa uusintarikollisuuteen alentavasti, sekä ehkäistä syrjäytymistä joka ylläpitää rikollista toimintaa. ([Arvot ja strategia - Rikosseuraamuslaitos](#), 2021)

Rikosseuraamuslaitos on luonut strategian vuosille 2020 – 2023, jonka tavoitteena on hyvinvoiva henkilöstö joka valmentaa rikoksettomaan elämään vankeja. Tavoitteena on toteuttaa täytöntöönpano niin avoimissa olosuhteissa, kuin kunkin asiakkaan on se mahdollisuus suorittaa. ([Arvot ja strategia - Rikosseuraamuslaitos](#), 2021)

Rikosseuraamuslaitoksella työskennellessä työtä ohjaa ajatus siitä, että jokainen ihminen voi muuttua ja kasvaa. Tärkeimpinä arvoina onkin ihmisarvon kunnioittaminen ja oikeudenmukaisuus, sekä turvallisuus. Jokaisella asiakkaalla on yksilöllisesti suunniteltu rangaistusajan suunnitelma, joka tukee tuomitun yksilöllistä kasvua ja kehitystä, sekä pyrkimystä rikoksettomaan elämään. Jokainen ihminen kohdataan tasavertaisesti ja arvostavasti, sekä perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia turvaten. Työnantajana rikosseuraamuslaitos tukee asiakkaiden ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta. ([Arvot ja strategia - Rikosseuraamuslaitos](#), 2021).

Rikosseuraamuslaitoksen strategiassa on kolme keskeisintä tavoitetta; 1. Verkostoyhteistyön merkitys rikoksettoman elämän tukijana, 2. Kunkin asiakkaan seuraamusprosessi pyritään toteuttamaan turvallisesti, sekä mahdollisimman avoimessa ja vaikuttavassa täytöntöönpanossa, 3. Henkilöstön hyvinvointi. Strategiassa erikseen mainittuna on myös rikosseuraamuslaitoksen arvot, joita on ihmisarvon kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, usko ihmiseen mahdollisuuksiin

muuttua ja kasvaa, sekä turvallisuus. Nämä neljä arvoa ovat ne, jotka ohjaavat jokaista virkamiestä työskentelyssä. Vuodelle 2020 toimenpidetavoitteeksi on asetettu palvelukarttatyö, jossa tavoitteena on saada rakennettua asiakkaille sopivia palvelujatkumia, sekä lähityön kehittäminen, joka käytännössä tarkoittaa rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden toteuttamista koko henkilökunnan voimin. 2020 painotettiin erityisesti myös väkivaltarikollisten kanssa tehtävää työskentelyä, sekä vapautumisvaiheen suunnitelmallisuus. ([PowerPoint Presentation \(rikosseuraamus.fi\)](#), 2021). Kuviossa 1 on esitetty Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kulmakivet; visio, tavoitteet, perustehtävä ja arvot.

KUVIO 1. Rikosseuraamuslaitoksen strategia ja arvot.

([Arvot ja strategia - Rikosseuraamuslaitos](#))

3.2. Vilppulan vankila

Vilppulan vankila kuuluu Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen ja se sijaitsee kauniissa maalaismaisemassa järven rannalla. Vilppulan vankila on 73-paikkainen miesten avovankila. Vankilassa on mahdollisuus opiskella tutkintoon valmistavaa ammatillista koulutusta rakennusalalla, puualalla, kone- ja metallialalla,

sekä catering-alalla. Myös puutarha-alan opintoja on mahdollisuus suorittaa. Työtoimintana toteutetaan kiinteistöjen ja ulkoalueiden hoitamisessa, peltoviljelyssä, metsätaloudessa, rakennusten korjauksessa, sekä kasvihuoneviljelyssä. Jotta voi suorittaa tuomiotansa Vilppulan vankilassa, tulee osallistua työtoimintaan tai opiskella jotakin. Vankilalla työskentelee noin 30 henkilöä. Henkilökuntaan kuuluu johtaja, apulaisjohtaja, rikosseuraamusesimiehiä, erityisohjaajia, rikosseuraamustyöntekijöitä, vartijoita, työnjohtajia ja ohjaajia. Kaikilla työntekijöillä on sama tavoite; kukaan vanki ei enää palaisi takaisin vankilaan. ([Vilppulan vankila - Rikosseuraamuslaitos](#), 2021).

Vilppulan vankilan toiminta on alkanut vuonna 1988. Rakennukset on kuitenkin rakennettu vuosina 1901 – 1905 ja ovat suunnitellija Hugo Lindbergin käsialaa. Vankilan kiinteistöt ovatkin suojelukohteita jugend-tyylisen arkkitehtuurin vuoksi. Vankila sijaitsee Ajosjärven rannalla luonnon keskellä. ([Vilppulan vankila - Rikosseuraamuslaitos](#), 2021). Vankilalla on mahdollisuus erilaisiin harrastetoimintoihin, muun muassa pururadalla lenkkeilyyn, kalastukseen, erilaisiin askartelutoimintoihin ja laatikkoviljelyyn. (Vilppulan vankilan perehdytysopas, 2019, 4.) Vankilan alue on hyvin laaja, sisältäen erilaisia rakennuksia ja maa-alueita. Kuvassa 1 on näkyvissä vankilan piha-alueita.

KUVA 1. Vilppulan vankilan pihapiiriä. (Lyytinen, 2020, 79)

3.3. Työskentelytilat ja työparini, Aava

Ennen opinnäytetyön tekemistä oli pohdittava soveltuvat tilat työskentelyyn, jotta koiran läsnäolo ei aiheuta allergioita vangeille tai muille työntekijöille. Tilat löytyivätkin vankilan pihapiiristä. Työskentelytiloihimme on oma sisäänkäyntinsä ja se on niin sanotusti omassa rauhassa. Tilaan pystyi rakentamaan myös Aavalle

oman rauhoittumispaikan. Työskentelytila on rakennuksessa, joka ei ole normaalisti vankien liikkuma-alueella, joten sinne saa tulla vain luvan kanssa. Tämä takaa myös työskentelyrauhan jokaisen vangin kanssa.

Työparinani toimii vuonna 2018 syntynyt rottweiler-narttu, Lovellani Amazing Aava. Kutsumanimeltään Aava (kuva 2). Aava on ollut mukana suorittamassa koira-avusteisen kasvatus- ja kuntoutustyön koulutusta. Häntä ei ole kuitenkaan testattu soveltuvuuskokeella, koska koronapandemia esti suunnitellun soveltuvuuskokeen.

KUVA 2. Aava, työparini.

Lisäksi työskentelyn keskeisinä asioina olivat eettiset ohjeet koira-avusteisessa työskentelyssä. Olen varmistanut että työparini on soveltuva työskentelemään ihmisten kanssa kouluttamalla Aavan tähän työhön, sekä huolehtimalla että kaikki terveysasiat ovat ajan tasalla, kuten esimerkiksi rokotukset ja madotukset.

4 VÄKIVALTARIKOS

4.1. Väkivaltaisuuden vaikuttavat riskitekijät

Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2019 mukaan vankeusvankien päärikoksista kolmen kärjessä olivat henkirikos (21%), huumausainerikos (21%), sekä muu väkivaltarikos (16%). Tilastollisessa vuosikirjassa on nähtävissä vankeusvankien päärikokset vuodesta 2010 – 2019. Henkirikosten prosentuaalinen määrä on ollut korkeimmillaan 2014 – 2015, jolloin niiden määrä on ollut 24 %. Vuosina 2010 – 2011 muiden väkivaltarikosten osuus on ollut korkeimmillaan, 21 %. Huumausainerikokset ovat olleet 2010-vuodesta asti noususuhdanteessa kaiken aikaa. Tästä voimme päätellä, että väkivaltarikollisuus on lähtenyt laskuun aikaisempiin vuosiin verrattuna, kun taas huumausainerikollisuus on ollut noususuhdanteinen. (Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2019, 33).

Yhteiskunnan vastaisen ajattelumallien ja puutteellisten kognitiivisten taitojen uskotaan vaikuttavan väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Lisäksi myös on todettu seuraavien seikkojen vaikuttavan väkivaltaiseen käytökseen; älykkyys, psykopatia, henkilö joka ei ymmärrä oman väkivaltaisen käytöksen syitä, ihmisen väkivaltaiset fantasiat, huumeiden ja alkoholin käyttäminen, sekä vaikeus hallita omia tunteita. Älykkyyden vaikutusta väkivallan riskitekijänä on vaikea arvioida. Kuitenkin rikollisuuteen ja väkivaltaiseen käytökseen vaikuttavina tekijöinä on muun muassa korkeampien kognitiivisten kykyjen kehittyminen, joka on sidoksissa matalaan älykkyydosamäärään. Näitä kykyjä ovat esimerkiksi itsesäätelyprosessi ja sosiaalinen ongelmanratkaisukyky. (Konttila, 2016, 23 - 27).

Päihteiden käytön vaikutusta on haastava lähteä arvioimaan, sillä virallisissa tilastoissa ei tule näkyväksi kaikki päihteiden käyttö. Päihteitä voidaan myös käyttää syynä silloin, kun toivotaan että se vaikuttaisi tulevaan tuomioon alentavasti. Lisäksi päihteillä saattaa olla epäsuoria vaikutuksia väkivaltaan tai sen käyttämiseen; huume tekee ihmisestä väkivaltaisen, taloudelliset haasteet päihteiden hankkimiseksi, sekä ´systeminen väkivalta´, joka liittyy huumeiden käyttäjien sekä myyjien välisiin konflikteihin. (Konttila, 2016, 26).

Omien tunteiden hallinnan vaikeus nähdään myös yhtenä riskitekijänä syyllistyä väkivaltaan. Väkivaltarikoksesta tuomittu on nimennyt usein rikoksensa syyksi vihan. Konttila (2016) viittaa Fordin tutkimukseen, joka on tehty vuonna 1991. Tämän tutkimuksen mukaan väkivaltaisilla vangeilla on havaittavissa vihan ja irrationaalisen uskomuksen yhteyden. Viha on liitoksissa irrationaalsiin uskomuksiin, erityisesti vääryyden kokemiseen, temperamenttiin, sekä provosoitumiseen ihmissuhteissa. Fordin tutkimuksen mukaan väkivaltarikokseen syyllistyneen kanssa tulisikin kehittää tunteiden kontrolloimisen taitoa. (Konttila, 2016, 27).

KUVIO 2. Väkivaltarikoksen dynamiikka (Haapasalo, 2017, 149).

Haapasalo (2017) näkee väkivaltarikoksen dynamiikan koostuvan laukaisevasta ärsykkeestä, jonka seurauksena ihminen tekee tulkinnan ja toimii parhaaksi näkemällään tavalla. Laukaisevia tekijöitä voi olla monia, jotka kuviossa on kuvattu sivuilla, millä kaikilla asioilla voi olla vaikutusta siihen, että henkilö syyllistyy väkivaltaan. (Kuvio 2.)

Merkittävänä väkivallan riskitekijänä nähdään psykopatia. Useimmiten psykopaatit syyllistyvät muita ihmisiä useammin väkivallan tekoihin. Tämän lisäksi psykopaatit myös tekevät useamman tyypisiä väkivaltaisia tekoja, esimerkkinä mai-

nittakoon välineellinen, impulsiivinen ja sadistinen väkivalta. Kun arvioidaan ihmisen väkivaltariskiä, tulisi aina samalla myös arvioida psykopatian mahdollisuutta. Psykopatian lisäksi myös kyvyttömyys ymmärtää omaa väkivaltaisen käyttäytymisen syitä on eräs riskitekijä. Ihminen syyllistää muun muassa yhteiskuntaa siitä, että on syyllistynyt väkivaltarikokseen. (Konttila, 2016, 23 - 24).

Goldsteinin ja kumppaneiden (2009) määritelmän mukaan aggressiivista käyttäytymistä voi oppia kotoa, koulusta, sekä tiedotusvälineistä. Kotona aggression käyttämistä voi oppia esimerkiksi siinä, kun vanhempi kurittaa lasta. Tämän seurauksena lapsi lopettaa ei halutun käytöksen, ja opittuna asiana on että vahvemmat määräävät maailmassa. Aggressio voidaan oppia joko suoraan tai välillisesti. Suora oppiminen tapahtuu kun ihminen saa toiminnastaan halutun palkkion. Epäsuora oppiminen taas tapahtuu niin, että henkilö tarkkailee muiden toimintaa ja huomaa heidän pääsevän mieleiseen lopputulokseen esimerkiksi väkivallan keinoilla. Tiedotusvälineet ovat tehokkaimpia malleja oppia aggressiota; sanomalehdet, kirjat, sarjakuvat, radio, elokuvat, videopelit ja televisio. Goldsteinin mukaan edelleen tiedotusväleillä on valtava vaikutus varsinkin nuorison väkivaltaan. Tiedotusvälineväkivallan kielteisiin vaikutuksiin Goldstein on listannut aggressiovaikutuksen, uhrivaikutuksen, sekä sivullisvaikutuksen. Aggressiovaikutuksella tarkoitetaan lisääntyntä matkittua väkivaltaa, sekä itseen suunnattua väkivaltaa. Uhrivaikutus tarkoittaa lisääntyntä pelokkuutta sekä epäluottamusta, ja itsesuojelevuutta. Sivullisvaikutus tarkoittaa lisääntyntä turtumista ja tunteettomuutta. (Goldstein ym. 2009, 14 – 15). Kuviossa 3. on kuvattuna Goldsteinin ja kumppaneiden mukaan selittäviä taustoja aggressiiviselle käyttäytymiselle.

KUVIO 3. Aggressiivisen käyttäytyminen taustat Goldsteinin (2009) ym. mukaan:

Aiheuttajat:	Esimerkit:
Fysiologinen alttius	Miessukupuoli, korkea vireystila, temperamenttisuus
Kulttuuritausta	Yhteiskunnalliset perinteet ja tavat, jotka edistävät tai hillitsevät aggressiivista käyttäytymistä
Ihmissuhdeympäristö	Vanhempien / ikätoveriin rikollinen tausta, videoiden / elokuvien aggressiiviset esimerkit
Fyysinen ympäristö	Lämpötila, melu, tungos, liikenne, saastuminen
Henkilön ominaisuudet	Itsehillintä, vaihtoehtoisten sosiaalisten arvojen ja käyttäytymistapojen valikoima
Estojen vähentäjät	Alkoholi, huumeet, menestyvät aggressiiviset esimerkit
Välineiden läsnäolo	Tuliaseet, veitset, muut aseet
Mahdollisen uhrin läsnäolo	Puoliso, lapsi, vanhus

(Goldstein ym., 2009, 37).

4.2. Väkivallan teoriat omaehtoisen muutoksen ohjelman (OMA) teoriapohjan mukaisesti

4.2.1 Biososiaalinen näkökulma

Ympäristönäkökulman mukaan ympäristötekijät on keskeisessä asemassa väkivallan esiintymiseen, kuten esimerkiksi melu, ilmasto, lämpötila ja ilmansaasteet. Ympäristönäkökulman todelliset vaikutukset ovat kuitenkin hieman epäselviä. Totta on se, että nämä edellä mainitut tekijät vaikuttavat ihmiseen nostamalla stressitasoa, joka taas haittaa ihmisen kognitiivista toimintaa ja sitä kautta mahdollisesti lisää väkivallan käyttöä. Esiin on nostettu myös median vaikutusta nyky-yhteiskunnassa väkivaltatekoihin. Syy-yhteyksiä ei todistetusti juurikaan ole, mutta kuitenkin muutamia tapauksia on pystytty yhdistämään. Kaikkiin ihmisiin kuitenkin medially ei ole samaa vaikutusta. Ympäristönäkökulmasta ehkä merkityksellisin näkökulma on muiden rikollisten seura. Kun arvioidaan väkival-

tarikoksen uusimisriskiä, on katsottu rikollistovereiden seura yhdeksi isoksi riskitekijäksi. Yhtenä väkivaltarikoksen uusimisriskinä on myös nähty sellainen seura, joka suosii rikollista ajattelua. (Konttila, 2016, 5 - 6).

Joillakin ihmisillä on myös olemassa geneettinen taipumus hakeutua tietynlaiseen ympäristöön ja samalla hakeutua ongelmiin. Näin ollen yksilö vaikuttaa myös oman ympäristönsä tuottamiseen. Laitisen & Aromaan (2005) mukaan rikollisuutta koskevia biologisia tutkimuksia on tehty paljon ja niillä on ollut vankka pohja 1900-luvulla. Kuitenkin 1960-luvulta eteenpäin on kyseenalaistettu melko voimakkaasti biologian ja rikoksien yhteyttä. Niin kutsuttua rikollista genetiikkaa ei ole, mutta kuitenkin konstitutionaaliset tekijät saattavat vaikuttaa rikolliseen toimintaan; persoonallisuus, ikä, sukupuoli, älykkyys, sekä erilaiset patologiset tekijät. Kivivuoren (2013) mukaan tietyt biologiset ominaisuudet myötävaikuttavat siihen, että ihmisestä tulee rikollinen; hidas lepopulssi, sekä varhainen puberteetti. Ihminen jonka pulssi on hidas ei ole yhtä ärsykeherkkä kuin muut. Hidas lepopulssi tarkoittaa usein pelottomuutta, joka taasen altistaa herkemmin rikolliselle käyttäytymiselle. Lisäksi ihminen voi tuntea olonsa liian rauhalliseksi, johtuen matalasta leposykkeestä. Tästä johtuen ihminen saattaa hakeutua jännittäviin ja riskialttiisiin tilanteisiin, jotta voi korottaa omaa viriketaso. (Laitinen & Aromaa, 2005, 44-47, 49; Kivivuori, 2012, 112-113, 123).

Aggressiivisuusviettiteorian mukaan ihmisellä on lajin eloonjäämisen kannalta välttämätön tarve toimia aggressiivisesti. Tämän seurauksena syntyy myös jatkuva tarve purkaa aggressiivista energiaa. Evoluutioteorioiden mukaan ihmisellä on alttius väkivaltaan, mutta jotta se purkautuisi aggression, tulisi siihen liittää sosiaalinen oppiminen. Väkivallan geneettisestä tekijästä on jonkinlaisia todisteita, mutta sen syntymekanismi on edelleen kuitenkin epäselvä. (Konttila, 2016, 6-7).

4.2.2 Psykodynaaminen näkökulma

Psykodynaaminen näkökulma on lähtöisin Sigmund Freudin teoriasta. Freudin teoriasta Dollard ja kollegat on kehittänyt frustraatio / aggressio – hypoteesin,

jossa ajatellaan ihmisen pyrkivän maksimoimaan mielihyvän tunteen ja minimoimaan tuskan. Mikäli mielihyvän tunne estyy, syntyy turhautuminen ja tämän seurauksena on väkivaltainen sekä aggressiivinen käyttäytyminen. Psykodynaaminen näkökulma ei tarjoa selitystä aggressiolle, johon ei liity viha. Psykoanalyttisessä lähestymistavassa väkivaltarikollisuuden syytä etsitään yksilönkehityksen varhaisista vaiheista ja ihmisen tiedostamattomista motiiveista. Tärkeään rooliin nousee ihmisen varhaiskehitys ja ihmissuhteet, jotka ovat varhaiskehitykseen vaikuttaneet. Mikäli lapsi kasvaa huonoissa olosuhteissa, saattaa se vaikuttaa lapsen persoonallisuuden rakentamiseen, joka saattaa olla yhteydessä rikolliseen toimintaan. (Laitinen & Aromaa, 2005, 53–54; Konttila, 2016,7-8).

Poutaseen ja kumppaneiden (1997) mukaan varhaislapsuuden vuorovaikutustilanteissa on opittu huonosti aggressiivisuuden säätely ja tunteiden, sekä yllykkeiden hallintakeinot, eikä kyse ole niinkään aggressiivisuus itsessään. Väkivaltaa ei pidetä niinkään erillisenä ilmiönä, vaan se on vahvasti liitoksissa koko ihmisen kehittymättömään persoonallisuuteen. Mikäli jompikumpi vanhemmista käyttää väkivaltaa lapseen, luo se lapsen kiintymyssuhteeseen haasteita, sekä toimintamalleja, joissa väkivalta on niin sanotusti normaalia. (Poutanen, & ym. 1997, 5-6).

4.2.3 Oppimis- ja käyttäytymistieteellinen näkökulma

Gabriel Tarde on ensimmäinen joka on nosti rikollisen käyttäytymisen selittävässä mallissa rikollisuuden opittuna käyttäytymisenä. Tarden mukaan rikollinen toiminta opitaan kopioimalla vanhempia rikoksentekijöitä. Tarden mukaan oppiminen kuitenkin vie aikaa. Uskotaan, että ihmisellä on olemassa sisäinen aggressiivisuusvietti. Aggressiivisuusviettiin vaikuttaa se, minkälaisia suoria ja epäsuoria palkintoja tai rangaistuksia ihminen on saanut käyttäytyessään väkivaltaisesti ja aggressiivisesti. Mikäli ihmisellä on aggressiivisia roolimalleja ollut elämässään ja hän on nähnyt kuinka väkivallan keinoilla pääsee omaan päämääräänsä, on ihmisellä itselläänkin suurempi mahdollisuus tulla aggressiiviseksi. (Konttila, 2016, 8-9; Laitinen & Aromaa, 2005, 55).

Mikäli ihminen harjoittelee tiettyä toimintamallia säännöllisesti, tulee siitä automaatio. Ihminen oppii peilisolujärjestelmänsä kautta jo pelkästään näkemällä asioita, aina niitä ei tarvitse harjoitella edes. Näkeminen edesauttaa taidon ja valmiuksien rakentamisessa. Tämän seurauksena uudessa tilanteessa on helppo lähteä toimimaan. Vaikka ihminen ei itse välttämättä haluaisi edes oppia jotain asiaa, ihmisen aivot oppivat ja tallentavat kaiken aikaa asioita tiedostamatta. Ihmisen aggressiiviseen käyttäytymiseen vaikuttaa useat eri tekijät, muun muassa läheisten toimintamallit ohjaavat lasta / nuorta toimimaan. Juntumaan mukaan on tehty tutkimus, jossa on havaittu lapsen joka on varhaisina kouluvuosinaan pelannut väkivaltaisia pelejä, näkevän maailman aggressiivisempänä. Aggressiivisten pelien pelaaminen ei vähennä pelaajan aggressiota, vaan oikeastaan lisää sitä ja muodostaa tiedostamatta ihmiselle toimintatapoja, jotka tukevat väkivallan käyttöä. (Juntumaa, 2018, 89-90).

4.2.4 Kognitiivis- – behavioraaliset ja sosiaaliset oppimisteoriat

Ihmisen käyttäytymiseen vaikuttaa aina jokaisen henkilökohtainen menneisyys, sekä oppimisen kokemukset, mutta näiden lisäksi myös odotettavissa oleva palkinto tai rangaistus omasta toiminnasta. Se, mihin merkitykseen kukin ihminen uskoo, voi vahvistaa hänen käytöksensä suuntaa, esimerkkinä vaikka väkivallan käyttäminen toiseen. (Konttila, 2016, 10-11).

Bandura on luonut sosiaaliskognitiivisen oppimisteorian, jonka mukaan yksilö reagoi tapahtumaan aina sen mukaisesti, millaisia odotuksia hän on luonut itselleen käyttäytymisensä seurauksena ajan myötä. Banduran mukaan myös epäsuora vahvistaminen on merkityksellinen, kun pohditaan muun muassa ihmisen käyttäytymistapoja. Jokaista ihmistä säätelee sisäinen itsesäätelyprosessi, joka ohjaa kutakin yksilöä toimimaan oman moraalikäsitteensä mukaisesti. Luonnollisesti jokainen ihminen valitsee sen toimintamallin, joka antaa itsetyytyväisyyden ja ylpeyden tunteen. Tämän järjestelmän kuitenkin voi ohittaa kognitiiviset vääristymät, jotka saattavat saada yksilön toimimaan väkivaltaisesti ja saada ihmisen kokemaan silti itsetyytyväisyyttä. Banduran teorian mukaan todellista käyttäytymistä ohjaakin taito. Ihminen voi käyttäytyä väkivaltaisesti, koska uskoo saavuttavansa sillä haluamansa, tai sitten hänellä ei ole sosiaalisia taitoja hoitaa tilannetta muulla tavalla. Banduran teorian mukaan sosiaalisten

taitojen lisäksi ihmisen toimintaan vaikuttaa myös pystyvyyskäsitelmä, joka käytännössä tarkoittaa henkilön itsensä määrittelemiä kykyjä selvitä kulloinkin käsillä olevasta asiasta. Pystyvyyden tunne vaikuttaa yksilön motivaatioon käyttäytymisen suhteen. (Konttila, 2016, 10-13).

Kognitiivisten vääristymisen ja uskomusten vaikutukset ihmiseen ovat myös nousseet esiin muun muassa Aaron Beckin ja hänen kollegoidensa tutkimuksessa 1970-luvulla. Beck on antanut neljä esimerkkiä jäykistä ajattelutavoista, jotka todennäköisesti vaikuttavat väkivaltakäytöksen taustalla; viranomaiset haluavat vain väheksyä ja rangaista, sekä toimia kontrolloijina; aviopuolisot ovat torjuvia, petollisia ja manipuloivia; vieraat ihmiset ovat vihamielisiä, itsekkäitä ja katalia; et voi luottaa kehenkään. Beckin teorian mukaan ihminen tekee toisista ihmisistä usein vääriä tulkintoja, liittyen kognitiivisiin vääristymiin ja heikkoon itsetuntoon. Vuonna 1976 Yochelson & Samenow on tehnyt haastattelututkimuksen rikoksentehtäjäille, ja tämän pohjalta he kehittivät teorian rikollisen persoonallisuudesta. Tutkimuksessa tunnistettiin yli 50 virheellistä rikollisille tyypillistä ajattelutapaa, joista esimerkeiksi on nostettu rikolliset ajattelutavat, automaattiset ajatteluvirheet, sekä rikollisiin tekoihin liittyvät ajatteluvirheet. Rikollisiin ajattelutapoihin lukeutuu muun muassa voiman ja hallinnan tunne, pirstoutuminen, sekä merkityksettömyyden tunne. Automaattisiin ajatteluvirheisiin lukeutuu muun muassa uhriaseenne, umpikuja, sekä kyvyttömyys samaistua toisen asemaan. Rikollisiin tekoihin liittyvät ajatteluvirheet sen sijaan ovat muun muassa ylioptimismia, myönteinen käsitys omasta itsestä, sekä fantasiat yhteiskunnan vastaisesta käyttäytymisestä. (Konttila, 2016, 13-14, 16).

4.3. Väkivaltaan vaikuttaminen

Varsin usein aggressiivisesta ajattelusta ja käyttäytymisestä muodostuu toimintamalli, etenkin nuorelle ihmiselle. Kun nuoresta asti on oppinut tietyn toimintamallin, siitä on todella haastavaa oppia pois. Varsinkin, mikäli ihminen on nuoresta asti nähnyt aggressiivista käytöstä ja toimintaa. Usein nuorena opitaan se, että aggressiivisesti käyttämällä saavuttaa omat tavoitteensa, ja tämän seurauksena hänellä ei välttämättä ole mitään muuta toimintatapaa hoitaa asioita. Ihmisen aggressiivista käyttäytymistä voidaan mahdollisesti ymmärtää, ennakoita ja

hallita paremmin, kun ajatellaan kokonaisvaltaisesti ihmisen tilannetta. Käytännössä ihmisen tulisi saada paljon harjoitusta erilaisista tilanteista, joissa hän aikaisemmin on syyllistynyt väkivallan käyttöön, uudenlaisia toimintamalleja hyödyntäen. (Goldstein, 2009, 16-17, 42).

Monika Mattsonin (1998) mukaan kuntoutus on väärä sana, kun puhutaan rikoksesta, vaan ennemmin tulisi puhua yhteiskuntaan uudelleen sopeuttamisesta. Mattson näkee, että rikokseen syyllistyneellä on syystä tai toisesta kaikki kansalaisvalmiudet puutteellisia, sekä hyvin matala itsetunto. Matalan itsetunnon vahvistaa myös useat tutkimukset. Rikokseen syyllistyneiden kanssa tulisikin etsiä jokaisen omia voimavaroja tavalla joka on lähitöisin oikeasti rikokseen syyllistyneestä itsestään, eikä hänen ulkopuolelta. Ulkopuolelta tuleva palaute ei ole yhtä tehokasta kuin jokaisen oma henkilökohtainen palaute itselleen. Mattson määrittelee että rikolliset tulevat olemaan rikollisia niin kauan kun ei ole tarpeeksi tehokkaita keinoja ratkoa heidän moraalisia ristiriitoja, jotka antaa hyvän kasvupohjan uusintarikollisuudelle. (Mattson, 1998, 97-98, 119).

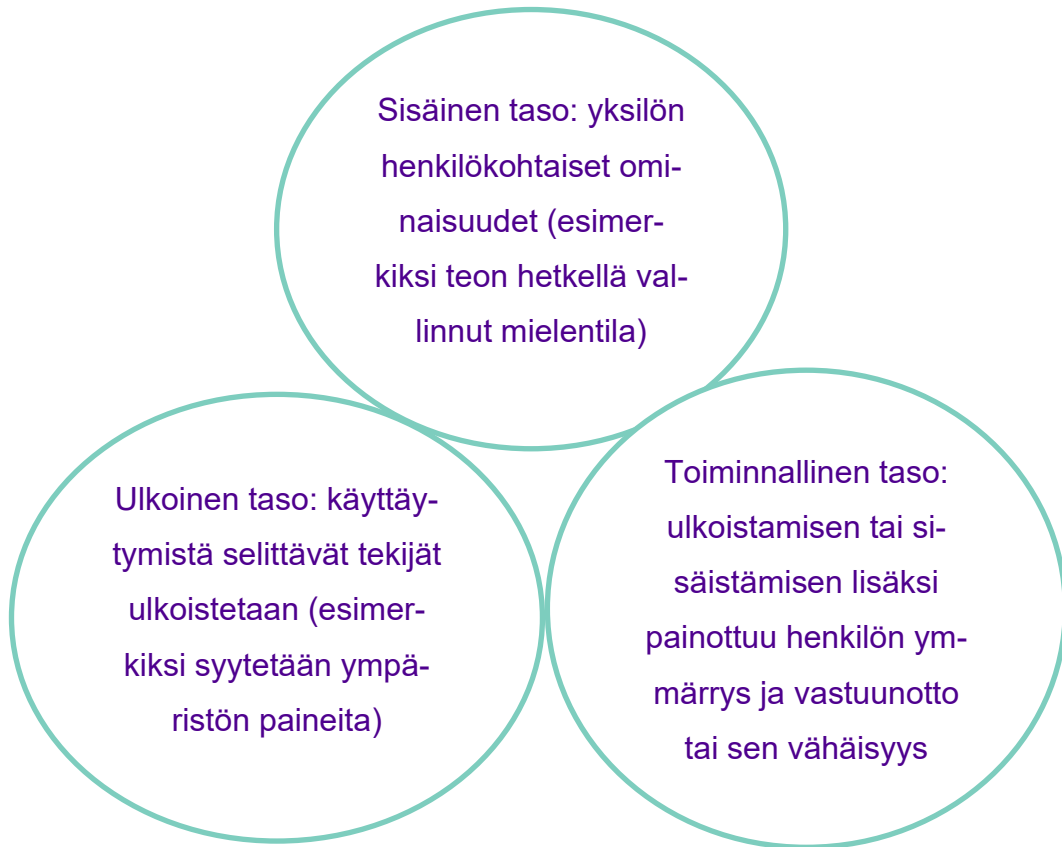
Stoat ja Häkkänen (2008) ovat tutkineen väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteitä Rikosseuraamusviraston julkaisussa, löytäen neljä ominaisuutta jotka vaikuttavat väkivaltarikoksiin. Ensimmäinen ominaisuus on persoonallisuus. Tutkimuksen mukaan väkivaltarikokseen syyllistyneillä on usein muita rikoksenteikiä kaotillisempi elämäntapa, sekä enemmän häiriöitä persoonallisuudessa. Väkivaltaan syyllistyneillä todetaan useammin psykopaattisia, aggressiivisia ja impulsiivisia persoonallisuuspiirteitä. Epätasapainoinen tunne-elämä ja aggressiivinen persoonallisuus myös luo viitteitä rikoksen uusimiseen. Toisena ominaisuutena nousi esiin suuttumus ja suuttumuksenhallinta. Kuitenkin tutkimukset suuttumuksesta ja sen hallinnasta väkivaltaan syyllistymisessä ovat ristiriitaisia. Yhtäältä on mahdollista että suuttumusta ilmenee ilman väkivaltaa, mutta toisaalta tarvitaan kuitenkin suuttumuksen tunne, jotta se johtaa väkivaltaan. Kolmantena ominaisuutena mainittiin impulsiivisuus. Impulsiivisuus on aina liitettävissä ajatusten tai käyttäytymisen kontrolliin tai sen vähäisyyteen. Impulsiivinen ihminen keskittyy aina nykyhetkeen, eikä juurikaan mieti menneitä tai mahdollista tulevaa. Mikäli henkilö on impulsiivinen, on todennäköisempää että hänellä

on vähemmän kontrollia myös omaan aggressiiviseen käyttäytymiseensä. Neljäntenä ominaisuutena nostettiin psykopatia. Psykopatian määritelmässä mainitaan muun muassa impulsiivisuus, tunne-elämän pinnallisuus, katumuksen ja empatian puute, jatkuva piittaamattomuus yhteiskunnallisista ja sosiaalisista normeista, sekä patologinen valehtelu. Psykopatia liitetään usein myös rikolliseen käyttäytymiseen. Merkittävä yhteys sillä on ainakin antisosiaaliseen persoonallisuushäiriöön, päihteiden väärinkäyttöön, impulsiivisuuteen, väkivaltaikäyttäytymiseen ja aggressiiviseen käyttäytymiseen. (Stoat & Häkkänen, 2008, 15-20).

Haapasalon (2017) mukaan väkivaltakäyttäytymisen riskitekijöitä voi selittää yksilöllisillä tekijöillä, historialla, ympäristötekijöillä, sekä kliinisillä tekijöillä. Yksilöllisiin tekijöihin luetaan demografiset tekijät (ikä, sukupuoli, sosiaaliluokka, sekä etninen ryhmä), persoonallisuustekijät, sekä kognitiiviset tekijät (neurologiset puutteet, älykkyys). Historialla tarkoitetaan perhe-, työ-, sekä koulutushistoriaa, mahdollisia aikaisempia sairaalahoitoja, hoitomyöntyvyyttä, sekä rikos- ja väkivaltahistoriaa. Ympäristötekijöillä käsitetään elämäntilanteen stressi, sosiaalinen tuki, sekä rikosvälineiden saatavuus ja muut mahdolliset keinot. Kliinisillä tekijöillä tarkoitetaan diagnooseja, oireita, toimintakykyä ja päihteidenkäyttöä. Haapasalon mukaan edellä mainituista tekijöistä väkivallan hallinnan kannalta eniten merkityksellisiksi asioiksi nousevat ympäristötekijät ja kliiniset tekijät. (Haapasalo, 2017, 226).

Rikoksen uusintaan vaikuttaa oleellisesti se, kuinka rikoksentekijä selittää ja käsittelee tekemäänsä rikosta kolmella tasolla; sisäisellä, ulkoisella ja toiminnallisella. Keskeisessä roolissa on henkilön itsensä kuvaama psyykkinen attribuutio. Kun väkivaltaan syyllistyneen ihmisen kanssa käsitellään asioita sisäisellä, ulkoisella ja toiminnallisella tasolla, on hänen kanssaan mahdollisuus löytää tekijöitä joilla on ollut vaikutusta siihen että hän on käyttänyt väkivaltaa. Kun ihminen tunnistaa ne kohdat, jotka häntä ajavat käyttämään väkivaltaa, voidaan niitä toimintatapoja lähteä myös muuttamaan ja rakentamaan yhteiskunnan näkökulmasta parempaa toimintamallia. Kuviossa 4. on kuvattuna ihmisen sisäinen, ulkoinen ja toiminnallinen taso, jotka kaikki vaikuttavat ihmisen väkivaltaiseen käyttäytymiseen.

KUVIO 4. Ihmisen sisäinen, ulkoinen ja toiminnallinen taso.

(Stoat & Häkkänen, 2008, 20-21).

5 VÄKIVALTAISEN HENKILÖN KUNTOUTTAMINEN

5.1. Uusintarikollisuuteen vaikuttaminen

Uusintarikollisuudelle ei ole Suomessa vakiintunutta määritelmää, sillä uusimislukuihin vaikuttaa kriteerit, joilla uusimista määritellään. Kriteerit muuttuvat tutkimusten myötä ja näin ollen ei saada vertailukelpoisia tuloksia. (Tyni, 2015, 43).

Kun pohditaan miten lähteä kuntouttamaan väkivaltarikoksesta tuomittua henkilöä, tulee eniten lähteä kehittämään ihmisen omaa ajattelua, tunteita ja asenteita. Rikoksenteijällä saattaa olla yhteiskunnan vastaisia ajattelumalleja, ajattelumalleja jotka ajavat häntä tekemään väkivaltarikoksia, sekä haasteita sosiaalis-kognitiivisissa taidoissa. Tärkeässä roolissa on myös se, että tehdään säännöllisesti arviointia rikoksenteijän kyvystä ymmärtää omaa väkivaltaista käyttäytymistään. Yhtenä tavoitteena tulisikin aina olla ymmärtämyksen parantaminen kunkin ihmisen kohdalla yksilöllisesti. Mikäli henkilöllä on väkivaltaisia fantasioita, olisi niihin myös tärkeä pureutua. Jos henkilö fantasioi väkivallan teosta ja kertoo niistä, päästää käsiksi mahdollisesti sellaisiin mekanismeihin, joilla pystyy kontrolloida omia ajatusmalleja, jotka edesauttavat väkivallan toteuttamisessa. Mikäli asiakkaan väkivalta-historiaan liittyy päihteiden käyttö, olisi se hyvä saada hallintaan, ennen kuin aletaan käsitellä väkivaltaan liittyvää problematiikkaa. Varsinkin, jos yhteiskunnan vastainen ajattelu ja väkivaltaisuus lisääntyy selvästi päihteiden käytön alaisuudessa. Mikäli huomataan, että ihmisen on vaikea hallita vihaansa, tai muita tunteitansa, tulisi hänelle pystyä tarjoamaan tunteidenhallintakeinoja. (Konttila, 2016, 27-28).

Deterrenssiteoria pohjautuu ajatukseen että riittävä rangaistus estää aggressiivista ja väkivaltaista käyttäytymistä. Tässä teoriassa kuitenkin nähdään haasteina se, että rangaistus on vaikea toteuttaa esimerkiksi ryhmässä tai laitoksessa, koska jokainen kokee henkilökohtaisesti saamansa rangaistuksen. Teoriassa tulee myös huomioida se, että kaikki väkivaltaa käyttävät henkilöt eivät pohdi kiinnijäämistä tai mahdollista rangaistusta. (Konttila, 2016, 9-10).

Sosiaaliset oppimismenetelmät sekä kognitiivis-behavioraaliset menetelmät toimivat väkivaltaisen ihmisen kuntouttamisessa. Pääpaino väkivaltaan syyllistyvän

kuntoutuksessa olisikin hyvä keskittää tekijän havaintoihin, ajatuksiin, asenteisiin ja taustalla vaikuttaviin uskomuksiin. Yhteiskunnanvastaisen ajattelun ja yhteiskunnanvastaisten asenteiden merkitystä on nostettu tärkeään asemaan kun keskustellaan uusintarikollisuudesta. Kognitiivisten taitojen kehittämisellä nähdään myös olevan vaikutusta uusintarikollisuuden vähentämisessä, mutta yksistään tämä ei ole riittävä keino. Tutkimusten mukaan kuntoutuksen tulisi olla tyyliltään ja sisällöltään sellainen, että kuntoutus parantaa henkilön omaa tunnetta siitä, että hän itse pystyy vaikuttamaan omiin asioihinsa sosiaalisilla taidoilla ja interventioilla. Tärkein tavoite on saada henkilö itse ottamaan vastuuta omasta kuntoutuksestaan ja muutoksestaan. (Konttila, 2016, 21-22).

Väkivaltaan syyllistyneen vangin kuntoutuksessa olisi tärkeää arvioida juurisyitä väkivallan tekemiselle; mitä riskitekijöitä henkilöllä on, minkälaisista tarpeista väkivallan käyttäminen kumpuaa? Hyödyllistä uusintarikollisuuden ehkäisyssä on myös opetella arvioimaan mahdolliset hyödyt ja haitat omalle toiminnallensa. Tynin mukaan rikosentekijän antisosiaaliseen asenteeseen, tunteisiin, itsekontrolliin, itsehallintaan, perheeseen liittyviin riskitekijöihin, yhteyksiin rikollisiin vertaisryhmiin, rikollisten roolimallien tunnistamiseen, aggressiivisuuteen ja päihdeongelmaan vaikuttamalla voidaan vähentää rikollista käyttäytymistä. (Tyni, 2015, 60-61).

5.2. Good Lives Model – Mielekäs elämä

Good Lives Model (GLM) on sosio-kognitiivinen malli, jonka avulla on pyritty selittämään seksuaalirikollisen käyttäytymisen motiveja, mutta sitä voidaan hyödyntää myös muihin rikoksiin syyllistyneiden kanssa. Good Lives Model perustuu elämän yhdeksään osa-alueeseen ja se on voimavarakeskeinen malli. Yksilö on aktiivinen toimija, joka on kykenevä sekä motivoitunut tekemään itseään ja elämänsä koskevia valintoja. Tämän teorian pohjalta yksilö toimii ja muokkaa itseään sekä ympäristöään, jotta hän saavuttaa ensisijaisia tarpeitansa, jotka ovat myös sosiaalisesti hyväksytyjä. (Nurminen, 2015, 23).

KUVIO 5. Mielekäs elämä ja sen yhdeksän osa-aluea. (Nurminen, 2015, 121.)

Teorian mukaan jokainen ihminen tavoittelee mielekkään elämän yhdeksää osa-aluea, kullakin on omat keinonsa tavoitella näitä. Päämääränä on aina tavoitella tasapainoa näiden yhdeksän osa-alueen kesken, keinot kuitenkin ovat yksilöllisiä. Yksilön keinot voivat kuitenkin olla haitallisia joko hänelle itselleen, tai muille ihmisille. Teorian mukaan rikoskäyttäytyminen nähdään epäonnistuneen ongelmanratkaisun tuloksena. Ward & Laws ovat selittäneet toimintaa neljällä erilaisilla syillä; 1. Yksilö tarkastelee tilannettansa ainoastaan omasta lähtökohdastansa. Ongelmien olemassaolo ja oman toiminnan kielteisten seurausten näkeminen on haasteellista. Tämän vuoksi henkilön on vaikea kehittää vaihtoehtoisia toimintamalleja omalle toiminnallensa. 2. Keinot joita ihminen käyttää, ovat vääränlaisia, koska ihmisellä ei kykyä tai taitoa toimia toisin. Puutteet voivat olla sisäisiä (esimerkiksi asenteet) tai ulkoisia (esimerkiksi resurssien puutteet). 3. Ihmisen aset-

tamat tavoitteet ovat ristiriitaisia ja tämän vuoksi mahdottomia saavuttaa. 4. Henkilön käyttämät ongelmanratkaisutavat ovat joustamattomia, jonka vuoksi hän ei pysty sopeutumaan muuttuviin tilanteisiin. Kuviossa 5 on kuvattuna elämän yhdeksän osa-aluetta. (Nurminen, 2015, 44).

Teoriassa korostetaan ihmisen aktiivista toimijuutta, sekä pyrkimystä tavoitteelliseen toimintaan. Henkilöllä on vahvuuksia ja voimavaroja, joita hän voi halutesaan suunnata tukemaan mielekästä ja rikoksetonta elämäntapaa. Jokainen ihminen tekee itse omat valintansa. Kun ihminen saa itse määritellä tavoitteensa ja kokee niiden saavuttamisen mahdollisuutena, eikä pakkona, on ne helpompi saavuttaa ja toteuttaa. Tavoitteiden saavuttamisessa on nostettava esiin myös se, että tavoitteet eivät ole niin sanotusti kiellettyjä asioita, vaan jotain, mitä kohti voi pyrkiä. Esimerkkinä mainittakoon myönteisen ajattelun tavoite. Tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeää, että ihminen itse pystyy uskomaan tavoitteiden saavuttamiseen, sekä hän pystyy näkemään myös vastoinkäymisten olevan osa tavoitteen saavuttamista. Tavoitteet tulisi purkaa pieniksi välitavoitteiksi, jotta niitä on helpompi saavuttaa pala kerrallaan. (Nurminen, 2015, 56-57).

Good Lives Modelin perusajatuksen mukaan ihmisen toiminta on aktiivista ja päämäärähakuista, jota ohjaa ihmisen perustarpeet, jotka ovat aikaisemmin kuvattuna. Nämä perustarpeet voidaan myös kuvata ihmisen perimmäisinä arvoina tai elämän prioriteetteina. Näiden pohjalta ihminen rakentaa omaa elämäänsä ja pyrkii toteuttamaan omaa suunnitelmaansa niiden saavuttamiseksi. Kun ihmisellä on puutteellinen elämänsuunnitelma, saattaa se ilmetä rikollisena käyttäytymisenä. GLM-malli korostaa ihmisen sisäisiä ja ulkoisia voimavaroja, jossa vahvistetaan sosiaalisesti hyväksyttävän elämän rakentamista. (Tyni, 2015, 65-66).

5.3. Omaehtoisen muutoksen (OMA – ohjelma)

Oma-ohjelma on Rikosseuraamuslaitoksen kehittämä akkreditoitu ohjelma, jonka tavoitteena on muuttaa yksilön ajattelumalleja jotka johtavat väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Oma-ohjelman tavoitteena on myös muuttaa yksilön kyvyttömyyttä hahmottaa omaa väkivaltaisuutta, kyvyttömyyttä hallita omaa vihaa tai kiihtymystä, yksilön puutteellisia sosiaalis-kognitiivisia kykyjä, sekä väkivaltaisia fanta-

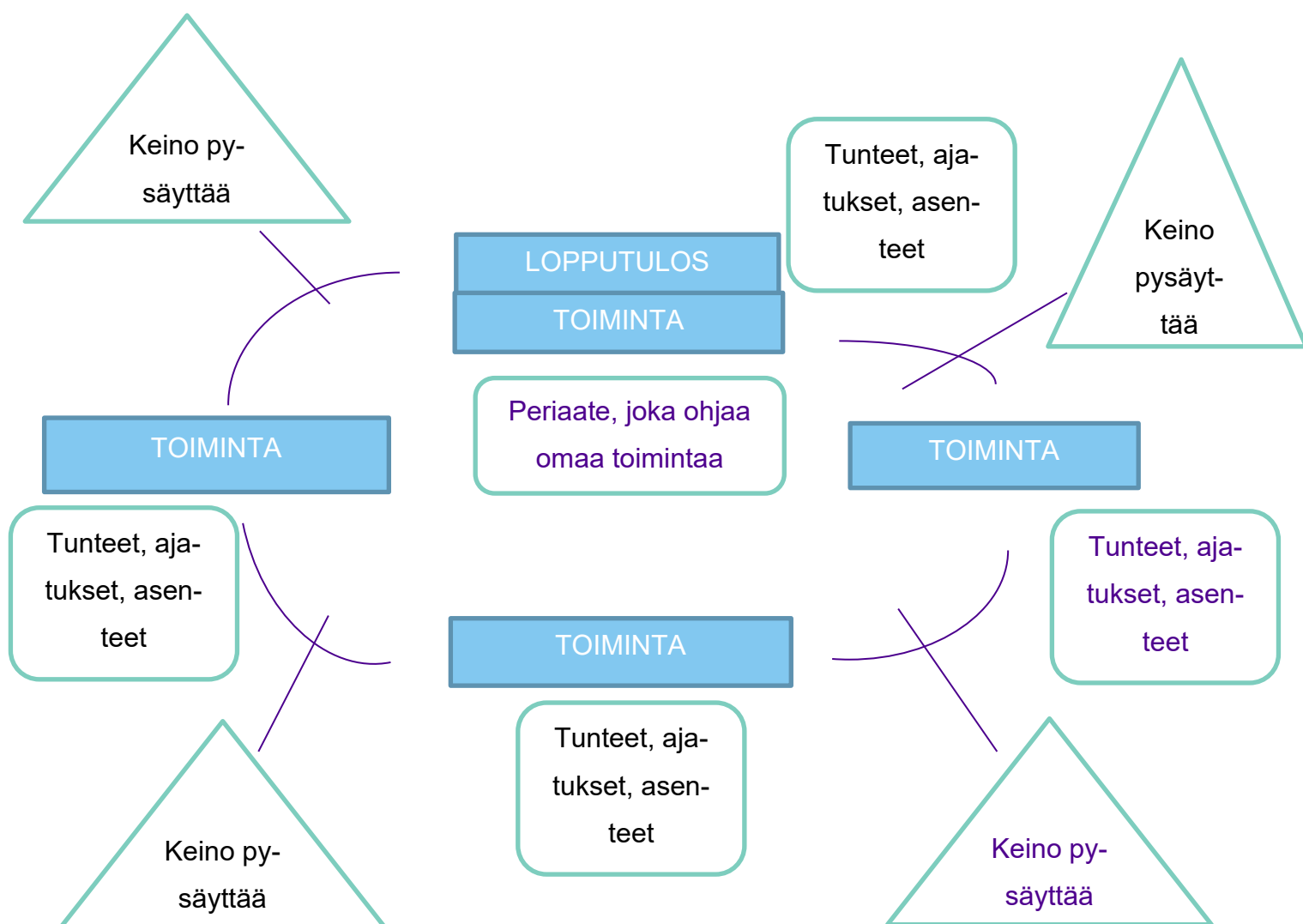
sioita. Ohjelma on kehitetty käytettäväksi erityisesti vankiloissa ja yhtenä tavoitteena on myös lisätä henkilökunnan sekä vankien välistä vuorovaikutusta. Oma-ohjelmassa nimenomaan pyritään ymmärtämään käyttäytymistä objektiivisesti, ikään kuin ulkopuolisen tarkkailijan näkökulmasta. (Konttila, 2016, 32).

Oma-ohjelman avulla pyritään muuttamaan väkivaltaista käytöstä vaikuttamalla yhteiskunnanvastaisiin ajattelutapoihin, jotka saavat yksilön käyttäytymään väkivaltaisesti. Ohjelmassa hyödynnetään useita kognitiivis-behavioraalisia, yhteiskunnanvastaista käyttäytymistä ja väkivaltaa koskevia teorioita, kuten esimerkiksi psykodynaamista ja oppimis- sekä käyttäytymistieteelliseen näkökulmaan. Ohjelman tavoitteena onkin muokata osallistujien vääristyneitä ajatteluprosesseja, sekä vähentää yhteiskunnanvastaista ajattelumalleja, sekä vaikuttaa jokaisen yksilöllisiin riskitekijöihin. Ohjelmassa korostetaan nimenomaan sitä, että ihminen toimii omasta vapaasta tahdostaan. Ohjelman keskiössä on vangin oma ajattelu ja asiat, jotka hän itse löytää. Ohjelmassa ei ole tarkoitus tuputtaa uusia ajattelumalleja, vaan jokainen voi itse pohtia omalta kohdaltaan mahdollisia uusia ajattelumalleja. (Konttila, 2016, 32-33).

Ohjelma koostuu neljästä eri vaiheesta:

1. Tarkoitus löytää kunkin yksilön yhteiskunnanvastaista ajattelumalleja, jotka ajaneet ihmisen käyttämään väkivaltaa. Pohdittavana myös omat riskitekijät suhteessa väkivaltaan. Painopisteinä on omat ajatukset ja tunteet. Tärkeää muistaa, että tunteita tai ajatuksia ei tarvitse lähteä analysoimaan, vaan nimenomaan tunnistaminen on tärkeintä.
2. Ajatusten ja tunteiden, sekä rikollisen käyttäytymisen yhteys. Opetellaan löytämään yhteyttä näiden välillä.
3. Uuden ajattelutavan opettelu, jossa väkivalta ei ole mukana. Hyväksyvä asenne uusia ajattelumalleja kohtaan tärkeä. Jokainen miettii itselle sopivan uuden ajattelutavan.
4. Uusien toimintatapojen harjoittelu. Tullaan tietoisiksi siitä, kuinka ajattelutapojansa voi muuttaa.

(Konttila, 2016, 37).

KUVIO 6. Omaehtoisen muutoksen ohjelman pohja, jolla käsitellään väkivaltarikosta.

Oma-mallin mukaan tehdään kaavio tapahtuneesta väkivallasta, tai tilanteesta, jossa on ollut vaarassa syyllistyä väkivaltaan (Kuvio 6.). Mallissa etsitään myös omia tunteita, asenteita ja ajatuksia. Kaaviossa pysähdytään jokaiseen kohtaan miettimään myös sitä, mikä voisi olla vaihtoehtoinen toimintamalli ennen seuraavaa kohtaa.

6 KOIRA-AVUSTEINEN TYÖSKENTELY

6.1. Eläinavusteinen toiminta

Eläinavusteinen työskentely (Animal Assisted Interventions) on kaiken eläinavusteisen työskentelyn pääkäsite, joka voidaan jakaa useaan eri alaryhmään; eläinavusteinen toiminta (Animal-Assisted Activity), eläinavusteinen terapia (Animal-Assisted Therapy) ja eläinavusteinen opetus (AAP). Eläinavusteisella toiminnalla pyritään vaikuttamaan yksilön terveydentilaan ja käyttäytymiseen. Työskentelyssä hyödynnetään eläimen läsnäoloa. Se on suunnitelmallista, tavoitteellista ja dokumentoitua toimintaa, jonka toteuttaa sosiaali- ja terveysalan ammattilainen. Jotta koira voidaan hyödyntää työskentelyssä, tulee työntekijällä olla laaja-alainen osaaminen omasta ammatistaan, sekä eläimen lajityypillisestä käyttäytymisestä. Koira-avusteisessa työskentelyssä voidaan hyödyntää joko eläinkouluttajan eettisiä ohjeita, eläinavusteiseen työskentelyyn tarkoitettuja ammattieettisiä ohjeita, tai Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n ammattieettisiä ohjeita. (Kahilaniemi & Löf, 2018,8; Ikäheimo, 2013, 10.).

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n ammattieettiset ohjeet määrittelevät työskentelyä koiran kanssa, kuvio 7. Nämä kaikki ammattieettiset ohjeet myös ohjaavat omaa työskentelyäni koiran kanssa.

KUVIO 7. Ammattieettiset ohjeet koira-avusteiseen toimintaan. (Ammattieettiset ohjeet, 2017).

Turnerin (2007) mukaan eläin ja ihminen muodostaa keskinäisen suhteen, joka hyödyttää sekä eläintä, että ihmistä. Ihminen voi suhteen myötä kokea sekä psyykkisestä että fyysisesti olevansa paremmin voiva. Eläinten on todettu muun muassa vähentävän masennusta, sekä laskevan verenpainetta. (Turner, 2007).

Kun työskennellään eläimen kanssa, se mahdollistaa muun muassa monipuolisia aistikokemuksia, esteettisiä elämyksiä, toiminnallisuutta, mahdollisuuden oman sosiaalisen kanssakäymisen säätelyyn, lisäksi siihen voi liittyä luonnon elementit, sekä tilaan liittyviä kokemuksia. Koiran on tutkittu vaikuttavan varsinkin omistajansa elämänhallintaan, emotionaalisuuteen, itsetuntoon, sekä toiminnallisuuteen. Koira vaikuttaa myös lyhyemmillä tapaamisilla positiivisesti edellä mainittuihin asioihin. Koira myös antaa läheisyyttä. Koira voi myös auttaa sosiaalisessa kanssakäymisessä, koska sen kanssa liikkuesssa tulee helpommin juteltua muille ihmisille. Koiran läsnäolo lohduttaa ihmistä, se lievittää mahdollista surua. Koira auttaa ihmistä rentoutumaan. (Kinnunen & Nikkari, 2017, 2269–2270; Kahilaniemi & Löf, 2018, 9.).

6.2. Mahdolliset haasteet työskennellessä koirien kanssa

Aina kun työskennellään ihmisen ja eläimen kanssa, tulee huomioida ihmisen omat lähtökohdat, sillä jotkut ihmiset saattavat pelätä eläimiä, tai joillakin saattaa olla historiaa esimerkiksi eläinten kaltoinkohtelusta. (Corleto, 2018, 115.) Jotta koira-avusteisesta toiminnasta olisi hyötyä, tulee ihmisen olla aidosti kiinnostunut työskentelymuodosta ja pitää koirista.

Kun työskennellään koiran kanssa, tulee ottaa huomioon koiran terveys. Koiralla on olemassa sairauksia, jotka voivat tarttua ihmiseen. Koirasta ihmiseen taudit voivat tarttua puremisen tai eritteiden kautta. Lisäksi joitakin tauteja kuljettavat niin kutsutut vektorit, esimerkiksi hyttyset. Koirasta voi ihmiseen tarttua eläintauteja, jotka voivat olla kohtalokkaita heikkokuntoisille ihmisille, kuten vanhuksille, tai henkilölle jolla on immuunipuutteita. Vakavimmat taudit ovat virus-tauti rabies ja loistauti ekonokokkoosi, joita ei kuitenkaan käytännössä suomalaisissa koirissa esiinny. Riskit näihin kasvavat silloin kun koira matkustaa ulkomailla. Suomessa koirilla saattaa kuitenkin esiintyä sairaalabakteeri MRSA:ta,

sekä ESBL-suolistobakteeria, joita koira voi levittää myös ihmisiin. Viimeisimpien tutkimusten mukaan koira voi tartuttaa myös helikobakteeria, joka tarttuu syljen ja ulosteiden kautta. Ulosteen välityksellä on mahdollista tartuttaa myös muita suolistotulehduksen aiheuttajia. Vaikka koira voi tartuttaa useita eri tautteja, niiden tarttuminen kuitenkin on Suomessa melko epätodennäköistä. Mikäli koira puree, tulee huolehtia asianmukaisesta hoidosta, kuten antibioottikuurista ja jäykkäkouristusrokotteesta. Aina koirien kanssa kanssakäymisessä tulee huomioida hyvä hygienia. Tärkeää on myös huolehtia siitä, että koiralla on ajantasaiset rokotukset voimassa (Luukko, 2013, 18-19).

6.3. Koira-avusteisen toiminnan hyödyt vankila-olosuhteissa

Corleton (2018) tekemässä tutkimuksessa käsitellään vankien sosiaalista, psyykkistä ja fyysistä kuntoutusta eläinavusteisella toiminnalla. Tutkielman alussa pohdittiin kuinka ihmiset ylipäättään suhtautuvat vankien kuntouttamiseen; kannattaako kuntoutus vai pitäisikö tuomion olla tuomio? Jotkut näkevät ettei kuntoutuksella ole sijaa, mutta jotkut taas näkevät asian niin, että vangit ja yhteiskunta hyötyvät siitä, että vankia kuntoutetaan. Kuntouttava toiminta vankisuuden aikana tulee näkyväksi myös tuomion jälkeen; vankien on helpompi päästä kiinni takaisin yhteiskuntaan, joka ehkäisee myös uusintarikollisuutta. Allisonin ja Ramaswamyn (2018) mukaan koirat vankiloissa ovat vähentäneet kurinpitoja, lisännyt itsetuntemusta ja -luottamusta, vähentänyt jännittyneisyyttä ja lisännyt vastuunottoa vangeissa. Koirien kanssa työskentely vaikuttaa myös mielenterveyden haasteisiin positiivisesti, auttaa päihdekuntoutujia, sekä traumataustaisia henkilöitä. Koirat eivät myöskään kysele kenenkään historiasta, ja näin ollen koira hyväksyy kaikki ihmiset antaen ehdotonta rakkautta kaikille. (Allison & Ramaswamy, 2016, 473; 476; Corleto, 2018, 113.).

Corleton (2018) mukaan eläinavusteinen toiminta hyödyttää vankilaolosuhteissa niin vankia, eläimiä ja myös yhteiskuntaa. Erityisesti koiria on hyödynnetty siinä, että vangit suorittavat tuomionsa rauhassa ja syyllistymättä väkivaltaan. Kun koiria hyödynnetään vankilassa kuntoutuksessa, se lisää vankien myötätuntoa, kärsivällisyyttä, vähentää väkivaltaa, sekä opettaa uusia taitoja. Näistä kaikista asioista on hyötyä kun vanki pääsee vapauteen. Corleto näkee, että koiratoiminnalla voitaisiin mahdollisesti vaikuttaa ihmiseen sillä tasolla että hän ei enää

palaa takaisin vankilaan. Tutkittua tietoa on edelleen kuitenkin huonosti saatavilla, koska kyseessä on tieteellisesti tutkimaton ala. Kuitenkin alustavia tuloksia on saatavilla koira-avusteisen toiminnan hyödyistä vankilaolosuhteissa. Corleton tutkielman mukaan kuntoutus parantaa vangin selviytymistaitoja, opettaa vastuuta, ylläpitää toivoa ja motivaatiota, parantaa sosiaalisia taitoja ja yhteistyökykyisyyttä, ehkäisee mielenterveysongelmia, lievittää stressiä ja ahdistuneisuutta, sekä ennaltaehkäisee rikoksen uusimista. (Corleto, 2018, 113–117).

Koiran läsnäolo, kuten muidenkin nisäkkäiden, vaikuttaa ihmisen aivojen kemiin, erityisesti oksitosiinin erityis lisääntyy ja koko hyvinvointi lisääntyy. Kun henkilön ihmissuhteet ovat syystä tai toisesta puutteellisia, tai niihin liittyy traumaattisia kokemuksia, korostuu eläinten merkitys. Jo pelkkä eläimen katseleminen saattaa vaikuttaa suotuisasti ihmisen terveyteen. Voimakkuutta lisää mikäli eläin on läheinen lemmikki. Salmelan (2013) mukaan koira-avusteisella toiminnalla voidaan lähestyä monia erilaisia asiakkaita ja se mahdollistaa voimavara-lähtöisen ja mielenkiintoisen näkökulmia avaavan toimintamuodon. Luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen luomisessa koiran läsnäolo saattaa vaikuttaa myönteisesti ja se saattaa myös vaikuttaa muun muassa mustavalkoisen ajatteluun lisäten siihen joitakin uusia värisävyjä. (Laukkanen, 2013, 22, 32-33; Salmela, 2013, 94).

Cookin & Farringtonin tutkimuksessa todettiin, että koira-avusteiseen ohjelmaan osallistuneet vangit saivat ensimmäistä kertaa elämässään voimaantumisen tunnetta, ylpeyttä ja tunteen että he pystyvät saavuttamaan asettamiensa tavoitteita. Ohjelman myötä vangit myös joutuivat kohtaamaan haastavia tunteita, kun koira valmistui ohjelmasta ja lähti uuteen kotiinsa, vangit joutuivat kohtaamaan menetyksen ja käsittelemään surun tunteita. (Cooke & Farrington 2016, 856-857).

Mercer, Gibson ja Clayton (2015) kuvaili tutkimuksessaan koirien lisäävän vankien vastuunottoa itsestään ja ympäristöstään. Kun vangille annettiin vastuuta koiran hoitamisesta, hän alkoi myös huolehtimaan enemmän omasta henkilökohtaisesta hygieniastansa, sekä fyysisestä kunnostansa. Koirien läsnäolo myös vaikutti positiivisesti vankien sosiaaliseen kanssakäymiseen, sekä vähensi itsetuhoista käyttäytymistä. (Mercer, Gibson & Clayton, 2015, 47-50).

Leslie Brooke Hillin (2016) tutkielmassa nostettiin esiin koiran hyödyt pitkäaikaisairaiden kuntoutuksessa. Esiin nousi lemmikin tärkeä terapeuttinen rooli muun muassa aktiivisuuden, kumppanuuden ja ahdistuksen noustessa. (10). Samaisessa tutkielmassa nostettiin esiin myös se, että eläinavusteisen toiminnan kautta vankien suhtautuminen elämään on positiivisempi asenne ja heidän on helpompi lähestyä vaikeampiakin aiheita. Koiran avulla ihminen myös voi kokea perustarpeidensa tyydyttymistä, kuten esimerkiksi, rakkautta, kunnioitusta, arvostusta, hyväksyntää, luottamusta, itsearvostusta ja kokemusta olla hyödyllinen. Ennen kaikkea eläin voi auttaa ihmistä näkemään itsessään hyvät puolensa, jonka myötä myös itsearvostus ja luottamus kasvaa. Koira hyväksyy ihmisen hänen teostansa huolimatta ja sen antama ehdoton rakkaus auttaa vangeja myös antamaan itsestään enemmän ja mahdollistaa terapeuttisen suhteen. (Hill, 2016, 11 - 12). Kun ihminen toimii eläimen kanssa, herää luonnostaan jo hoivavietti ja vastuullisuus. Koiran kanssa toimiminen on tutkitusti vaikuttanut vangeilla heidän omiin toimintatapoihinsa muun muassa lisäämällä vastuunottoa ja empatiaa. Usein vangeilla on kokemuksia rangaistuksi tulemisesta tai hylkäämisestä sanallisesti, eläimen kanssa toimiessa sanaton viestintä näin ollen lisää luottamusta ja se ei ole tuomitsevaa. Eläinten kanssa toimiessaan vanki saa myös kokemuksen mahdollisesti siitä, miltä tuntuu tehdä hyvää toisille, niin sanotusti antaa takaisin yhteiskunnalle jotain. (Hill, 2016, 14, 17).

Koirien positiivinen vaikutus on huomattu vankilaympäristössä muun muassa Kanadassa, Englannissa, Skotlannissa, Australiassa sekä Etelä-Afrikassa. Ylipäätään kun tutkitaan eläinavusteisen toiminnan hyötyjä ihmisten kanssa työskennellessä, nousee esiin useissa eri tutkimuksissa muun muassa se, että eläimen kanssa toimiessa empatia ja hyväksyntä on aitoa ja vilpitöntä. Eläinten avulla on myös helpompaa lähteä tutkimaan omia tunnetiloja ja tätä kautta parantaa omia tunteita. Eläinten on myös todettu antavan oikea-aikaista palautetta ja se on helpompi ottaa vastaan eläimeltä kuin toiselta ihmiseltä. (Hill, 2016, 6; Hautamäki ym., 2018, 20; Oijennus & Valo, 2018, 5, 48.).

Ensimmäinen koira-ohjelma Floridassa on toteutettu jo vuonna 1981. Toteutus tapahtui naisten korkeimman turvaluokan vankilassa ja se kesti 11 viikkoa. Ohjelman tavoitteena olikin tuolloin lisätä vankien työllisyystaitoja. Tällä hetkellä koira-ohjelmia toteutetaan kaikissa Amerikan 50 osavaltiossa. Koira-avusteista

toimintaa toteutetaan myös esimerkiksi Kanadassa, Englannissa, Skotlannissa, Australiassa ja Etelä-Afrikassa. Amerikassa toteutettujen ohjelmien hyötyinä nähtiin muun muassa seuraavia positioita; vankien keskinäinen toiminta parantui, sosiaaliset taidot kasvoivat, uudenlainen vastuunotto kasvoi, luottamuksen rakentaminen ja yhteistyössä toimiminen paranivat. Vankien oman arvion mukaan heidän kärsivällisyys kasvoi, uusien ihmisten kohtaaminen oli helpompaa, stressitasot laskivat, negatiivisten ajatusten kehä katkesi, sekä omien tunteiden käsittely oli huomattavasti helpompaa. Koiran kanssa toimiessa erilaiset taidot kehittyvät, jotka muun muassa auttavat toimimaan johdonmukaisemmin, joka vaikuttaa myös vanhemmuustaitoihin. Eläimen läsnäolon nähdään myös vaikuttavan rauhoittavana asiana vankilaympäristössä, joka muutoin saattaa tuntua väkivaltaiselta. (Hill, 2016, 5-6 24, 35).

Oklahoman vankilassa Joseph Harp kehitti vuonna 1991 ohjelman, jossa yhdistettiin masentuneita vankeja työskentelemään koirien kanssa. Ohjelman myötä näiden vankien masentuneisuus väheni, sekä heidän aggressiivisuus lähti vähenemään. Myöhemmin Coloradon vankilassa Kit Karson kehitti palveluskoiraohjelman 2003. Ohjelman myötä havaittavissa oli niin vankien, kuin henkilökunnan keskuudessa moraalien parantuneen ja tämän lisäksi terveysvaikutukset ovat olleet olennainen osa ohjelmaa. St. Knoxin vankilassa, joka on sotilasvankila, käytetään niin ikään koiria hyödyksi. Ohjelmassa oli mukana 12 vankia, kaikilla arvioitiin kärsivällisyyden kasvaneen, sekä itsetunnon parantuneen ohjelman myötä. Nuorisorikollisten kanssa tehty tutkimus on osoittanut että koirien kanssa toimiminen on vaikuttanut impulsiiviseen käyttäytymiseen, minäpystyvyyden kehittämiseen, empatiaan, sosiaalisten taitojen kehittämiseen, yhteisöllisyyteen, tunneälykkyyteen ja hyvinvointiin, kansalaistaitoihin, sekä perhetaitoihin. (Turner, 2007; Hill, 2016, 36.)

Floridan vankilassa on koira-ohjelma, jonka avulla vangeille muun muassa opetetaan vastuuntuntoa ja hoivaa. Ohjelma on toteutettu yhteistyössä eläinsuojan kanssa, josta koirat sijoitetaan vankilaan. Yleisimmin koira tuodaan eläinsuojasta ja sitä sosiaalistetaan, sekä koulutetaan perusasioita, jotta koira saa oman huolehtivan paikkansa. Vankilassa on myös alettu kouluttamaan avustajakoiria. Floridassa on huomattu koirien läsnäolon vaikuttavan rauhoittavasti koko yhteisöön. (Hill, 2016, 2-4).

Yleisimmin koira-avusteista toimintaa hyödynnetään muissa maissa yhdyskuntapalvelussa, jossa toimintapaikkana voi olla eläinsuoja. Ensisijaisesti koiria so- siaalistetaan ja koulutetaan uusiin koteihin ja toissijaisesti kasvatetaan avustaja- koiria tai koiria virkavallan käyttöön. Viimeisimpänä koiratyöskentelyn muotona on toteutettu niin, että henkilökunta on tuonut omia koiriansa töihin. Koirien läsnäolo rauhoittaa vankeja ja antaa heille tunteen aidosta välittämisestä. (Hill, 2016, 6-7).

Vankilan henkilökunta on nähnyt vankien toiminnassa muutoksia sen jälkeen, kun he olivat aloittaneet koira-ohjelmassa. Ensimmäinen havainto oli se, että vangit ottivat enemmän vastuuta omasta kuntoutumisestaan. Toisena huomiona oli luottamussuhteen luominen. Monelle vangille koiraan luomansa suhde on ollut ensimmäinen luottamussuhde koko elämässä. Koirien kanssa työskentely edesauttaa myös vankien ja henkilökunnan välistä terapeutista suhdetta. Kolmantena huomiona oli lisääntynyt kommunikointi henkilökunnan ja vankien välillä, koirasta voi jutella niin sanotusti niitä näitä. Erityisesti huomioita kiinnitettiin siihen, että sellaisetkin vangit, joilla haasteet nimenomaan on liittynyt sosiaali- seen kanssakäymiseen, on ollut sosiaalisempi. Viimeisenä huomiona oli positiivinen vaikutus sekä vankien mielialoihin ja käyttäytymiseen. Henkilökunnan mukaan vangit olivat rauhallisempia, onnellisempia ja vähemmän stressaantuneita. Kuitenkin isoin merkittävä asia oli vähentynyt itsetuhoisuus vangeissa. Merkittävä muutos koiratoimintaan osallistuneilla vangeilla nähtiin tunteissa, tunnetilojen säätelyssä ja itsehillinnässä. Vertailupohjana oli toisenlaiset interventioryh- mät joita vankilassa oli käytössä. Koiratoiminnan nähtiin vaikuttavan myönteisesti empatiakykyyn ja mielenterveyden edistämiseen. Hillin mukaan koira-oh- jelmassa mukana oleminen käytännössä ennaltaehkäisee uusintarikollisuutta. (Hill, 2016, 37–41, 131).

Turner on toteuttanut vuonna 2007 laadullisen tutkimuksen haastattelemalla vankeja, jotka ovat osallistuneet koiraohjelmaan tuomionsa aikana. Ohjelmassa kasvatettiin avustajakoiria vammaisille henkilöille. Hänen tutkimuksessa löytyi seitsemän teemaa, joissa koiraohjelmat auttoivat; kärsivällisyys, vanhemmuu- den taidot, muiden auttaminen, parantunut itsetunto, sosiaaliset taidot, normali- soiva vaikutus, sekä ympäristön rauhoittaminen. Haastatteluissa vangit olivat

nostaneet esiin sen, että yksi suurimmista syistä vankilaan joutumisessa todennäköisimmin on se, että ihminen toimii omien mielihalujensa mukaan, välillä liiankin nopeasti ajattelematta asioita sen enempää. Koirien kanssa työskennellessä joutuu kuitenkin pysähtymään ja miettimään asioita, joka kasvattaa kärsivällisyyttä. Koirien kanssa kun saa kärsivällisyyttä lisää, se alkaa näkymään myös ihmissuhteissa ajan myötä. Vanhemmuuden taitoihin todettiin ohjelman kasvattaneen vastuunottoa ja tämän myötä mahdollisuutta lähteä uudelleen rakentamaan suhteita omiin lapsiin. Koiralle annettiin aikaa, rakkautta ja huolenpitoa. Jokainen ihminen myös tarvitsee näitä asioita ja ohjelmassa mukana oleminen helpotti näiden asioiden esiin tuomista. Eräs haastatelluista nosti operantin ehdollistamisen esiin koiran koulutuksessa, ja pohti tämän laajentamista myös omien autististen lasten opetukseen siitä näkökulmasta että tämä opetusmalli luo hieman katsantokantaa omaan toimintaan ja siihen, kuinka toivottuun lopputulokseen päästään. Hän myös pohti sitä, että koira voisi olla autistisille lapsille hyvä näyttämään myös heistä itsestään toisenlaisen puolen. Myös vankien perheiden oli mahdollista päästä tapaamaan näitä koiria, joita vangit kouluttivat. Tämä mahdollisuus lisäsi mukavuutta vierailuihin ja vähensi vankien vihamielisyyttä. Useat vangit lähtivät ohjelmaan mukaan siitä syystä että pääsee touhumaan koirien kanssa, ilman sen kummempaa pohdintaa. Kuitenkin ohjelman myötä nousi yhdeksi tärkeäksi asiaksi se, että koiran kouluttaminen on muille ihmisille hyödyllistä. Toki ohjelmassa oli myös osallistujia, jotka halusivat heti alun perin olla mukana tekemässä hyvää jollekin toiselle. Muiden auttamisella saa kokemuksen myös siitä, että oma elämä on arvokas, vangit pystyvät näyttämään kuinka ison muutoksen he ovat itse tehneet ja pystyneet antamaan jotakin takaisin yhteiskunnalle. Ohjelmaan oli useita hakijoita, jonka seurauksena jokaisen itsetunto koheni jo sillä, että pääsi mukaan. Eräs vanki kertoi myös että hänellä ei ollut alkuun yhtään ajatusta siitä, kuinka paljon hän voikaa ohjelmasta hyötyä. Ohjelmasta nähtiin olevan hyötyä sosiaalisiin taitoihin, koska he joutuivat tekemään asioita yhdessä ja pelaamaan tiiminä. Koirat myös auttoivat siinä, että ympäristö tuntui hieman normaalimmalta ja toi niin sanotusti kodin lähemmäs, oli helpompaa unohtaa hetkeksi ympäristö jossa elää. Ohjelmaan osallistuvien mukaan koira lieventää stressiä, auttaa kohentamaan omaa moraalialia ja rauhoittaa. Myös pelkkä koiran silittely tai sen kanssa leikkiminen vaikuttaa mui-

hinkin vankeihin, ei vain niihin jotka ovat ohjelmassa mukana. Ohjelmassa mukana olleet eivät nähneet vaihtoehtona heille sitä, että tulisivat enää takaisin vankilaan. (Turner, 2007).

Durcan teki 2018 tutkimuksen terapiakoirien mielenterveysvaikutuksista vankiloissa. Tutkimuksen tuloksista oli luettavissa seuraavat asiat;

- Koirilla on rauhoittava vaikutus vankiloissa
- Koirat tukevat sitoutumista
- Koirien läsnäolo parantaa ihmisen selviytymistaitoja
- Koiran kanssa voi luoda turvallisen suhteen
- Normalisoiva vaikutus
- Koira ei tuomitse ketään
- Itseluottamus paranee
- Koiran ja ihmisen välinen spesiaali suhde

(Durcan, 2018, 17–19).

Ulkomailla koiratoiminta vankiloissa usein on joko tulevien virkakoirien kouluttamista, avustajakoirien kouluttamista, tai löytökoirien kuntouttamista. Tämä käytännössä tarkoittaa sitä, että koiria on useita, he viettävät aikansa vankien kanssa ja yhteistyö on kestoiltaan pitkäaikaista. Koulutuksessa saattaa nousta erilaiset tarpeet esiin, riippuen koiran tulevasta käytöstä. Käytännössä usein vangit saavat toiminnasta myös vastavuoroisen keinon auttaa yhteiskuntaa ja sitä kautta hyvittää omia tekojansa. Varsinaista terapiaa koiran avulla on järjestetty vähemmän, mutta sitäkin on toteutettu. Terapiassa eräs huomattava etu koiran kanssa työskennellessä vangit ovat olleet avoimempia puhumaan omista asioistansa kuin ilman koira. Koirat auttavat myös tuntemaan itsensä vähemmän yksinäiseksi ja ne eivät tuomitse ketään. Kun vanki näkee koirassa muutoksia, joita vanki itse on auttanut toteuttamaan, alkaa myös vangissa näkemään muutoksia. (Corleto, 2018, 119–120, 124).

SOSIAALINEN	kurinpidot vähentyneet, uusintarikollisuuden väheneminen, yhteiskuntaan kiinnittyminen helpompaa, jännitteet vähentyneet suhteessa henkilökuntaan ja vankeihin, vangin vastuunotto kasvaa, hoivavietti herää, empatiakyky kasvaa, vanhemmuuden taitoja mahdollisuus harjoitella, työllisyystaitojen paraneminen, sosiaalisten taitojen paraneminen / sosiaalisuus kasvoi, mahdollisuus oppia uusia toimintamalleja
FYYSINEN	oksitosiinin erityis lisääntyi -> hyvinvointi paranee, lisää aktiivisuutta, rauhoittaa ympäristöä, stressitason lasku, aggressiivisuus vähentynyt, impulsiivinen käytös vähentynyt, päivittäisten rutiinien ylläpito, fyysinen kunto kasvaa
PSYKKINEN	itsetuntemus ja itseluottamus kasvanut, jännitys vähentyy, auttaa mielenterveyden haasteissa, auttaa päihdetaustaisia / traumataustaisia, koira opettaa myötätuntoa, kärsivällisyyttä, vähentää väkivaltaisia ajatuksia, opettaa uusia ajattelutaitoja, koiran ehdoton rakkaus, kunnioitus, hyväksyntä, empatian lisääntyminen, tunnetaitojen harjoittelu

TAULUKKO 1. Koira-avusteisen toiminnan hyödyt vankilamaailmassa.

Koira-avusteisen toiminnan mahdolliset hyödyt vankilamaailmassa on nähtävissä Taulukossa 1.

7 TUTKIMUKSEN MENETELMÄT JA AINEISTON KERÄÄMINEN

Lähtökohtana opinnäytetyössä oli hakea tietoa koira-avusteisesta toiminnasta ja saada ymmärrystä siitä, voisiko koira-avusteista toimintaa käyttää väkivaltarikokseen syyllistyneiden vankien kuntoutumisen osana. Opinnäytetyön työstäminen alkoi syksyllä 2019, tutkimusmenetelmänä päädyin toiminnalliseen ja laadulliseen tutkimukseen. Aineistona työhöni käytettiin koira-avusteisen toiminnan teoriaa, omaehtoisen muutoksen ohjelman teoriaa, sekä mielekkään elämän teoriaa. Lisäksi kartoitin vangeilta kyselylomakkeiden, sekä yksilötapaamisten kautta materiaalia. Työskentelyn alkuun tein vangeille kyselykaavakkeen, jonka tarkoitus oli kartoittaa mahdollisesti opinnäytetyöhön kiinnostuneiden määrä (Liite 1.). Teetätin kyselyn huhtikuussa 2020. Kun kiinnostuneiden määrä selvisi, suunnitelma oli kartoittaa osallistujilta toteutuksen tekeminen, halusivatko ryhmä- vai yksilötyönä osallistua. Korona-pandemian asettaessa muutoinkin Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan melko suuria rajoitteita, päädyin yksilötyöskentelyn olevan paras vaihtoehto. Korona-pandemia vaikutti hyvin paljon opinnäytetyön toteuttamiseen, sillä käytännössä korona herätti hyvin paljon huolta sekä vangeilla että henkilöstöllä. Haasteeksi siis muodostui paitsi opinnäytetyön tekemisen eteneminen, myös vankien jaksamisen tukeminen.

Opinnäytetyön kiinnostuneiden kartoituksessa rajasin osallistujia niin, että rikosnimikkeenä oli murha, tappo, törkeä pahoinpitely tai pahoinpitely, sekä kiinnostus koira-avusteiseen työskentelyyn. Tämän rajauksen tein omasta kiinnostuksestani juuri näihin rikoksiin ja niiden käsittelyyn. Alun perin hain tutkimuslupaa kuudelle osallistujalle, mutta jälkepäin tähän lisättiin vielä yksi. Joten käytännön toteutus tapahtui yhteensä seitsemän (7) vangin kanssa. Osallistujien ikäjakauma oli 21 – 46 – vuotta. Käytännössä opinnäytetyöhöni olisi ollut halukkaita vieläkin enemmän, yhteensä kolmetoista kappaletta, mutta Korona-pandemian vaikutukset näkyivät valitettavasti vankilassa päihderikkeinä tai muina rikkeinä, jotka johtivat siihen, että heille tuli siirto suljettuun vankilaan. Halukkaiden kanssa siis kerittiin aloittamaan aloitushaastattelun verran ja sitten jo tuli siirto. Joten opinnäytetyöni ei edistynyt suunnitellusti.

Kaikki osallistujat täyttivät kirjalliset suostumukset osallistumisestaan (liite 2.). Kunkin vangin kanssa käytiin alkuhaastattelu (liite 3.), jossa kartoitettiin kunkin

vangin elämäntilannetta, mahdollisia tavoitteita työskentelylle, sekä väkivalta-käyttäytymistä (Liite 4.) Jokaisen vangin kanssa tehtiin yksilöllinen suunnitelma siitä, kuinka koira-avusteisesti voidaan vaikuttaa itse asettamiinsa tavoitteisiin. Jokaisen vangin kanssa tapaamisia oli yhteensä viisi (5) kertaa. Tapaamisten kesto oli neljästäkymmenestäviidestä minuutista kahteen tuntiin per kerta. Käytännössä kuusi vankia kävi koko ohjelman läpi, seitsemäs osallistuja siirrettiin kesken ohjelman suljettuun vankilaan. Koko prosessin toteuttaminen oli ajallisesti lokakuusta 2020 huhtikuuhun 2021. Vankien tapaamisista koostuva kirjallinen materiaali oli yhteensä 96 sivua.

Laadullista toiminnallista tutkimusmenetelmää kuvailee hyvin sanat mitä, miten, ja miksi. Näiden sanojen myötä on helpompi lähteä kuvailemaan ja selittämään omia ajatuksia, sekä näkemyksiä asioihin. Laadullisessa toiminnallisessa tutkimuksessa aineistoa voi kerätä niin yksilö-, kuin ryhmähaastatteluissa. Yksilöhaastattelun tullessa kyseeseen, suositeltavana muotona on lomake- tai teemahaastattelu. (Vilkka & Airaksinen, 2003, 63). Opinnäytetyössäni tein yksilöhaastatteluna kaikille alkuhaastattelun, väkivaltahaastattelun ja loppuhaastattelun. Muutoin tapaamisia ohjasi kunkin omat tavoitteet ja keskustelut painoutuivat vangille merkityksellisiin asioihin. Käytännössä tein jokaisesta tapaamisesta muistiinpanoja itselleni, joistakin tapaamisista otimme videoita ja kuvia. Muistiinpanoista ja materiaalista kunkin tapaamisen jälkeen teemoittelin tapaamisen aiheita.

Hirsjärvi ja Hurme (2000) määrittivät haastattelun ehdottomiin etuihin sen, että siinä korostetaan ihmisen subjektiivutta. Ihminen luo itse merkityksiä ja on aktiivinen haastattelussa. Kysymyksen käytössä on aina se puoli, että tutkija ei voi etukäteen ikinä tietää mihin suuntaan vastaus vie. Haastattelun tarkoitus onkin sijoittaa haastateltavan puhe laajempaan kokonaisuuteen mukaan. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 35).

Opinnäytetyössäni olen soveltanut osittain teemahaastattelua, esimerkiksi alkutilanteen kartoituksessa, väkivalta-kyselyssä ja loppukyselyssä lomake (Liite 5.) oli samanlainen, jonka kaikki kävivät läpi, vastausten järjestyksellä ei varsinaisesti ollut merkitystä. Teemahaastattelussa keskeiseen rooliin nousee ihmisten tulkinta kysymyksistä ja vuorovaikutus haastattelijan ja haastateltavan välillä luo merkitykset. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 48).

Lomakehaastattelut nauhoitin puhelimella samaan aikaan kun itse kirjasin vastauksia ylös. Yksilötapaamisia ei varsinaisesti nauhoitettu tai kuvattu, muutoin kuin silloin kun erikseen vangin kanssa asiasta sovin. Muistiinpanoja tein joka tapaamisesta sen aikana ja sen jälkeen. Aluksi aioin litteroida kaiken materiaalin, mutta hyvin nopeasti päädyin siihen, että litterointi vie aikaa olennaisesta asiasta, sillä haastattelut olivat joiltakin kohdin hyvinkin rönsyileviä. Koin, että viisainta on nostaa haastatteluista niitä kohtia, jotka aidosti ovat relevantteja juuri tähän aiheeseen, eli käytännössä teemoittelin aiheet. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 138.) Teemoittelu sinänsä oli helppoa, koska opinnäytetyön aihe itsessään määritteli että asian on liityttävä koira-avusteiseen toimintaan, väkivaltarikokseen, väkivallan käyttämiseen tai mielekkääseen elämään. Käytännössä teemoittelussa keskityin juuri edellä mainittuihin asioihin. Teemoittelun jälkeen koodasin asioita juuri edellä mainittuihin otsikoihin ja käytännössä hyvin nopeasti aineisto alkoi toistamaan itseään. Jokaisen vangin kanssa nousi seuraavat teemat esiin; itsetunteus, sosiaalisten taitojen parantaminen, kärsivällisyyden kasvattaminen, sekä hellyys / empatia jota koira opettaa. Opinnäytetyö muodostui loppujen lopuksi kuvaavaksi tutkimukseksi.

Määrällisesti tutkimuksen otantamäärä oli vähäinen, mutta tavoitteena olikin saada vankien ääni kuuluviin koira-avusteisen toiminnan hyödyntämiseksi väkivaltaan syyllistyneiden vankien kanssa. Opinnäytetyötä toteuttaessani kuitenkin väkisin jouduin pohtimaan myös sitä, että kuinka paljon vaikuttaa se, että olen aikaisemmin tehnyt osan osallistujien kanssa töitä saman aihe-alueen ympärillä. Myös Aava on ollut joissakin tapaamisissa mukana. Osa osallistujista on myös ollut muutama vuosi sitten järjestetyllä koirakurssilla. Koirakurssilla toki käsiteltiin koiran omistamiseen ja sen kanssa harrastamiseen liittyviä asioita.

Opinnäytetyössä nousi vahvasti esiin myös eettinen pohdinta. Kävin useaan kertaan itseni kanssa keskusteluita siitä, mitä todella opinnäytetyön tapaamisilla tapahtui, ja mitä asioita käsiteltiin todella kullakin tapaamisella. Hankaluus tuli esiin muun muassa siinä, kun joidenkin vankien kanssa olin tehnyt paljon yhteistyötä jo ennen opinnäytetyötäni. Tällaisissa tilanteissa on vaikea arvioida sitä, kuinka paljon aikaisemmin rakennettu yhteistyö vaikutti ja kuinka paljon todella koiran läsnäolo vaikutti tilanteessa. Tähän ei kenelläkään ole varmastikaan vastausta.

Kuviossa 9 on avattu aikataulullisesti opinnäytetyön toteutusta. Alkuperäinen toteutuksen aikataulu oli huomattavasti lyhyempi, kuin käytännön toteutus sitten todellisuudessa. Korona-pandemian vaikutukset heijastuivat hyvin vahvasti useaan eri toimintaan.

2019	2020	2021
<ul style="list-style-type: none"> • Opinnäytetyön tutkimussuunnitelman tekeminen • Kirjallisuuskatsauksen tekeminen • Materiaaleihin tutustuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimusluvan hakeminen Rikosseuraamuslaitokselta • Kiinnostuneiden kartoittaminen • Korona-pandemia • Osallistujien alkuhaastattelut kesän ja syksyn aikana • Tapaamisten aloittaminen 10/2020 	<ul style="list-style-type: none"> • Tapaamisten jatkuminen 04/2021 asti • Opinnäytetyön kirjoittaminen

KUVIO 8. Opinnäytetyön aikataulutus.

Kuviossa 8 on nähtävissä opinnäytetyön aikataulutus, joka koki moninaisia muutoksia muun muassa korona-pandemian myötä.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

8.1. Vankien ajatuksia koira-avusteisesta toiminnasta

Opinnäytetyössä tavoitteena oli kartoittaa väkivaltarikokseen syyllistyneiden ajatuksia koira-avusteisesta toiminnasta, sekä pohtia kuinka toimintaa voisi hyödyntää kuntoutuksessa. Koira-avusteisesta toiminnasta ei ollut juurikaan etukäteen tietoa vangeilla, että mitä se käytännössä tarkoittaa. Opinnäytetyön myötä voidaan todeta, että koira-avusteinen toiminta voi olla hyödyksi väkivaltarikokseen syyllistyneen kuntoutuksessa tietyin ehdoin. Käytännössä nämä ehdot tarkoittavat sitä, että vanki on motivoitunut työstämään asioitansa ja pitää koirista.

Ensimmäinen asia joka nousi esiin koira-avusteisesta toiminnasta, oli lähinnä ihmetys että mitä se oikein on. Kaikkien osallistujien kanssa keskusteltiin alkuun että oikeastaan toiminta voi olla mitä vain ja tavoitteet ovat heistä itsestään lähtöisin. Kaikilla opinnäytetyöhöni osallistuneilla vangeilla oli ollut lemmikkieläimiä, jokaisella heistä koira. Käytännössä koira-avusteisen toiminnan kuvaamiseen hyödynsin alkuhaastattelun vastauksia kunkin vangin kohdalla. Pohdimme yhdessä niitä asioita, joita kukin asetti itselleen kehitystavoitteekseen.

Kaikki osallistujat nostivat esiin sen, että koiran kanssa ollessa on huomattavasti helpompaa olla oma itsensä ja unohtaa kaikki roolit, joita vankilassa muutoin joutuu ylläpitämään. Koiran kanssa saa olla aidosti oma itsensä ja keskittyä siihen positiiviseen olotilaan, jonka koiran läsnäolo tuo. Alkuhaastattelussa pyrin kartoittamaan jokaisen vangin lähtökohtia, näkemystä omasta itsestään, niin positiivisia kuin niitä kehittämisen kohteita. Kaikki osallistujat nostivat esiin positiivisista luonteenpiirteistään periksiantamattomuuden, yritteliäisyyden, päättäväisyyden, sekä lojaalin luonteen niitä kohtaan jotka ovat sen ansainneet. Kaikki pyrkivät myös keskittymään siihen, että huolehtii ainoastaan omasta tuomiostaan ja keskittyy sen suorittamiseen. Kehitettäväksi puoleksi kaikkien osallistujien vastauksista nousee jollain tasolla esiin kärsivällisyyden kohentaminen, itsehillinnän parantaminen ja pitkäjänteisyyden parantaminen. Jokainen osallistuja oli halukas näitä asioita kehittämään, mutta samaan aikaan ei pystynyt näkemään kovin suoraa koira-avusteisen toiminnan vaikutuksia näihin kehittämisen kohteina oleviin asioihin. Työskentelyn myötä kuitenkin moni asia valkeni eri valossa myös vangeille.

Alkuhaastattelussa esitin kysymyksen ”Mitä ajattelet koira-avusteisesta toiminnasta?”. Monikaan ei osannut suoraan tähän kysymykseen vastata, koska ei tiennyt, mitä koira-avusteinen toiminta on. Oikeastaan ainoastaan yksi vanki vastasi suoraan tähän kysymykseen;

”Jotain terapiaa. Koira on paras terapeutti, se ei arvostele. Tää on ihmeellistä, mutta todella hyvä. Ihmeellistä, ku en oo aikoihin nähny kun huumekoiria. Olis muuten vielä hyödyllisempää kivitalossa.” (Vanki 7.)

Kaikki vangit kertoivat koiran vaikuttavan siihen, että pystyy olemaan itse aidompi ja on helpompi keskustella asioista. Erään osallistujan mielipide olikin että ”Vanki pystyy luottamaan paremmin koiraan kuin virkamieheen”.

”Koira vaikuttaa ihmisen mielialoihin, se rauhoittaa ja piristää”. (Vanki 6.)

”Tänne tullessa mulla oli totaalisen paska olo, mut nyt jo niinku tuplat parempi fiilis”. (Vanki 4; 5 minuutin kuluttua tapaamisen alkamisesta)

KUVIO 9. Vankien ajatuksia koira-avusteisesta toiminnasta, jotka nousseet tapaamisilla esiin.

Jotain terapiaa – koiran kanssa yhdessä tekemistä.

Koira rauhoittaa / normalisoi.

Sitoutuu olemaan fiksusti.

Koiraan luottaa enemmän kuin virkamieheen. Koiran kanssa pystyy olemaan itse luonnollisempi.

Koira ei tuomitse ihmistä tai sen tekoja.

Omien sosiaalisten taitojen harjoittelu paranee.

Koira kasvattaa kärsivällisyyttä. Joutuu miettimään omaa toimintaansa enemmän ja olemaan suunnitelmallisempi kun koira kouluttaa.

Vanhemmuiden taitoihin vaikuttaminen. Voi opetella koiran kanssa ensin johdonmukaisuutta ja lempeää jämäkkyyttä.

Kärsivällisyyden kasvattaminen.

Itsetuntoon vaikuttaminen.

Opinnäytetyön toteutusvaiheessa kaikki työstettävät asiat nousivat vangeilta itseltään, jotka ovat näkyvissä kuviossa 9. Alkuhaastattelussa pyrin monipuolisesti kartoittamaan kunkin vangin ajatuksia itsestään ja siitä, mikä kussakin on hyvää ja mitä asioita itsessä voisi lähteä vielä kehittämään. Toivoin että laajat kyselyt antaisivat miettimisen aihetta jokaiselle vangille, jotta he voisivat nähdä itsestään erilaisia puolia ja pysähtyä ylipäätään miettimään sitä, kuinka itsensä näkee. Lisäksi jokainen vastasi myös väkivaltakyselyyn. Jokaisessa haastattelussa oli Aava mukana.

Itsehillintä, impulsiivisuuden hallinta, armollisuus itseä kohtaan, oma reagointia, sympatian / empatian harjoittelu, sosiaaliset taidot ja epämukavuusalueella oleminen olivat asioita joihin osallistujat halusivat muutoksia mahdollisesti koira-avusteisen toiminnan keinoin.

Vankien esittämiä toiveita koira-avusteiseen toimintaan:

- Itsehillinnän lisääminen
- Ongelmanratkaisutaitojen parantaminen
- ”Väkivalta on normaalia” – ajattelusta pois
- Manipuloinnin lopettaminen
- Oppia pois väkivallan käytöstä
- Väkivaltatilanteiden käsittely
- Ajatusmaailman muutos, vihanhallinnan kontrolli
- Maltin lisääntyminen
- Tunnetyöskentely
- Sympatian / empatian kokeminen tai sen harjoittelu
- Sosiaalisten taitojen harjoittelu
- Laitostumisen ehkäisy
- Koiralle purujen opettaminen
- Mahdollisuus harjoitella omalla epämukavuusalueella olemista

Alkuhaastatteluissa kävi ilmi, että kaikilla osallistuneilla vangeilla oli tavoite keskittyä ainoastaan omaan tuomioonsa, ja sen suorittamiseen rauhassa. Osalla haastateltavista nousi esiin väkivaltaa hyväksyviä asenteita ja ajatusmalleja, kuten että on hyvä tappelemaan, sekä niin sanottu ”yhdet puheet” – mentaliteetti.

Toki, yhdet puheet – mentaliteetti voi myös olla positiivinen asia. Yhdellä osallistujalla esiin nousi myös sellainen muutostoive, että hän oppisi pois ihmisten manipuloinnista. Osallistujista kaikki tunnisti myös positiivisia luonteenpiirteitä, joita esimerkiksi päättäväisyys, luotettavuus, suoruus, lojaalius, sekä rehellisyys. Suurin osa osallistujista tunnisti myös sen, että osaa lähteä pois tilanteissa, joissa on ollut vaarana käyttää väkivaltaa. Tätä taitoa ei välttämättä ole aikaisemmin ollut, kun on syyllistynyt väkivaltarikokseen. Moni myös tunnisti itsessään positiivisen muutoskehityksen, ja nykyisen suunnan olevan oikea.

Keskustellessa omasta pahasta olostaan ja sen helpottamisesta esiin nousi koiran tärkeä vaikutus. Kaikki vangit kokivat koiran läsnäolon positiivisena, joka ohjaa pysähtymään tässä ja nyt. Moni vanki myös koki että keskustelu mieltä painavista asioista helpottaa oloa, ja koiran läsnäolo taas helpottaa keskustelua, koska tapaamiset eivät tunnu niin virallisilta koiran läsnä ollessa. Alkuhaastattelussa pyydettiin myös arvioimaan numeraalisesti 1 – 10 välillä kuinka hyvin tunnistaa omia tunteitansa. Kaikkien vastausten keski-arvoksi tuli 6,79. Osa arvioi tunnistavansa tunteita oikeinkin hyvin, joku huomasi tunnistavansa vain ääripäät ja joku kertoi ettei hänellä ole laisinkaan tunteita.

Opinnäytetyön aikana työskentely muovattiin kullekin osallistujalle sen näköiseksi, kun hän itse asetti tavoitteita omalle työskentelylle. Työskentelymuotoina käytimme mielekkään elämän mallia ja OMA-ohjelman periaatteita. Myös isyys-teemaisia keskusteluita kävimme sellaisten vankien kanssa, joilla teema oli ajankohtainen. Keskustelut usein myös rönnyivät aiheen viereen.

Teetetyn väkivaltakyselyn perusteella väkivaltaan liittyvät ajatukset vaihtelivat hyvin voimakkaasti, päivittäisistä viikoittaisiin tai harvempaan. Jollakin osallistujalla oli useampi kuukausi siitä aikaa, kun oli edes ajatellut väkivaltaa. Osallistujista ainoastaan yksi oli suunnitellut tai haaveillut käyttävänsä väkivaltaa. Viisi seitsemästä osallistujista tunnisti väkivaltaisen käyttäytymisen olevan impulsiivista, ei niinkään suunnitelmallista. Kahdella osallistujalla väkivallan toteuttaminen on ollut suunnitelmallista. Osa ei hyväksy väkivallan käyttöä missään tilanteessa, osa taas hyväksyy väkivallan käytön mikäli itseä tai läheisiä uhataan. Kaikilla osallistujilla päihteet ovat liittyneet väkivallan tekoihin. Eläimiin ei ole kukaan osallistuja

käyttänyt väkivaltaa. Väkivaltakyselyn pohjalta väkivaltaista käyttäytymistä arviointiin hallitsevansa melko hyvin. Taustalta löytyi muun muassa syynä se, että haluaa joskus vapautua tuomiolta. Viisi osallistujaa koki että väkivalta on heidän kohdallaan historiaa, eikä siihen enää aio palata, ellei mitään katastrofia tapahdu.

”Haluisin oppia manipuloinnista pois. Haluan oppia siihen etten ensimmäisenä käytä henkistä tai fyysistä väkivaltaa. Halusin oppia siitä ajatuksesta pois, et väkivalta on normaalia. Halusin oppia kärsivällisyyttä ja sen, et kaikki ihmiset on tasa-arvosia”. (Vanki 3.)

”Halusin kehittää mun tunnepuolta. Usein tunteet menee ääripäästä toiseen nopeasti. Tunteiden tutkiminen siinä kohtaa kun se sukellus tulee, ettei lähde heti toimimaan. Jotenki mun mielestä väkivaltaan pystyis just vaikuttaan koiran kautta, kun sä joudut muokkaamaan omaa ajattelua kun toimit koiran kans ja sit sä et voi laukkoo kun päätön kana kun sulla on vastuu toisesta elävästä olenosta.” (Vanki 2.)

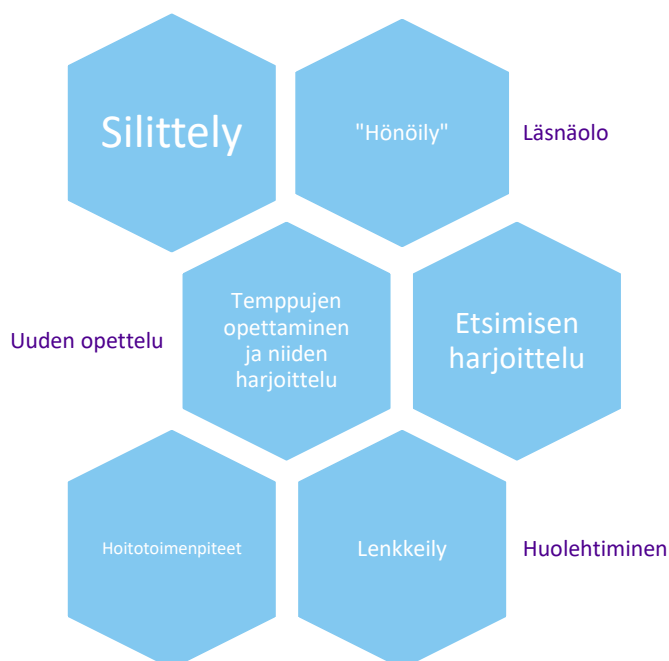
”Oman pitkäjänteisyyden kehittäminen. Aina tulee reagoitua nopeesti. Pitäis oppia siihen, et vois pysähtyä ja miettiä et mikä olis oikeesti järkevää”. (Vanki 6.)

”Jotkut ihmiset pelkää mua, oon kotosin pieneltä kylältä, ja aina kun tapahtuu niin se oon ollu minä. Moni parisuhde on kariutunut väkivallan takia. Vois olla jees opetella olemaan se, jota ei pelätä.” (Vanki 7.)

Väkivaltakyselyn pohjalta esiin nousi se, että pääsääntöisesti väkivallan käyttöä ei hyväksytä, muuta kuin silloin jos perhettä / läheisiä / itseä uhataan. Poikkeuksena oli yksi vastaus; väkivalta on normi omassa elämässä. Kaikilla vastaajilla myös päihteet näyttelivät suurta roolia väkivaltarikokseen syyllistyessä. Eläimiin kukaan ei ole käyttänyt väkivaltaa tietävästi. Kaikki osallistujat olivat itse myös olleet väkivallan kohteena tai kokijana. Osallistujat tunnisti väkivaltatekojen vaikuttaneen sosiaalisiin suhteisiin jonkin verran. Yksi kertoi että on kotoisin pieneltä kylältä, ja aina kun tapahtui, oli kyseessä hän. Tämän seurauksena jotkut ihmiset pelkäävät häntä.

Muiden vankien kyseenalaistaessa sitä, miksi vanki ”ravaa virkailijalla”, on helpompaa nostaa koira-kortti esiin ja vedota siihen miksi käy usein virkailijan luona.

”Aava auttaa pitämään pään kasassa.” (Vanki 5.)

KUVIO 10. Tapaamisten toimintoja.

Kuviossa 10 on avattu tapaamisten toimintoja. Jokaisella tapaamisella oli oma funktionsa, kuitenkin niin että vangit itse saivat pohtia toteutusta ja sitä, kuinka mikäkin asia vaikuttaa muun muassa väkivaltaisuuteen, tai niihin tavoitteisiin joita kukin vanki itselleen asetti.

Tapaamisten toiminnot näyttävät niin sanotusti normaalilta toiminnalta koiran kanssa. Ne kuitenkin tuottivat hyvin paljon moninaisia asioita. Läsnäolon alla on nimikkeet silittely ja "hönöily". Viimeisin näistä on vangin antama nimitys siihen kun koiran kanssa voi vain olla oma itsensä ja läsnä tässä ja nyt. Kaikilla osallistujilla oli tavoite että he saavat opettaa jotain Aavalle. Jokainen osallistuja saikin itse määritellä sen, mitä haluaa opettaa. Opetettaviksi asioiksi muotoutuikin seuraavanlaiset asiat; remmissä kulkeminen, etsimisen harjoittelu, kieriminen, herkku Aavan nenän päälle, paikkamakuu, sekä seuraaminen.

Kaikkien kanssa kävimme perusasiat koiran koulutukseen liittyen läpi, positiivinen vahvistaminen ja suunnitelmallisuus tärkeimpinä asioina. Lisäksi kerroin rajat jotka koiran ohjaajana asetin. Kaikille kerroin, että koiraan ei saa käyttää minäkäänlaista väkivaltaa (ei esimerkiksi pannasta nyppäisyjä tai muita sellaisia asioita), vaan koira tulee aina kouluttaa positiivisen kautta. Jo tämä aiheutti keskustelua monen kanssa. Pohdittavaksi nousi myös se, kuinka koiran kunnioitus ansaitaan. Osa oli sitä mieltä että "koiralle pitää näyttää kaapin paikka" ja sen

myötä saa kunnioituksen. Koiran ohjaajana kyseenalaistin tällaisen toiminnan ja kysyin että miten ihminen itse reagoisi siihen, jos joku tulisi hänelle väkivallalla tai uhoamalla kertomaan omasta asemastaan. Tämä herätti monia ajatuksia, kuten sen, että se lähinnä olisi ollut naurettavaa, eikä kovin uskottavaa. Sitten esitinkin uudelleen kysymyksen, mitähän koira mahtaisi tällaisesta toiminnasta ajatella, se sai heräteltyä vankeja miettimään kuinka kohdataan eläimiä, tai ihmisiä. Muun muassa tästä keskustelusta hyvin luontevana siirtymänä käytiinkin keskusteluita esimerkiksi siitä, miten koira mahdollisesti näyttää tunteensa ja miten koiraa voi oppia lukemaan. Samalla pystyi hyvin pohtimaan kunkin omia tunteita, mistä ne kumpuaa, miten ne tuntuvat, miten ne vaikuttavat omaan toimintaan.

Vangit myös kertoivat että toivoisivat enemmän eläimiä vankiloihin, esimerkiksi koiria ja hevosia. Moni myös toivoi mahdollisuutta siihen että voisi tavata omaa lemmikkiä vankilassa ollessaan, sillä tämä toisi hyvin paljon lisäarvoa vangin kuntoutumiseen ja takaisin yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Kaikki esittivät myös toiveen siitä, että tällainen koira-avusteinen toiminta olisi säännöllistä, jotta siitä saisi parhaan hyödyn irti. Opinnäytetyöhön liittyvät tapaamiset olivat epäsäännöllisiä, eivätkä välttämättä toteutuneet viikoittain. Tämä on asia, joka olisi pitänyt kuitenkin olla säännöllinen, viikoittain tapahtuva tapaaminen, jotta kaiken hyödyn olisi todella saanut irti.

8.2. Koira-avusteinen toiminta ja mielekäs elämä

Kuten jo teoria-osuudessa olen kuvaillut GLM-mallia, mielekkääseen elämään kuuluvat yhdeksän osa-aluetta; hyvinvointi, tietämys, pystyvyys, toimijuus, liittyminen, mielenrauha, tarkoitus, onnellisuus ja luovuus. Kaikki opinnäytetyöhöni osallistuneet vangit kertoivat että koira tai koirat liittyivät vahvasti jokaisen heidän mielekkääseen elämään. Kun koira on elämässä mukana, nousee esiin erilainen sitoutuminen asioihin. Kaikki opinnäytetyöhön osallistujat nostivat esiin sen, että kun koira on mukana missä hyvänsä, tulee siitä oikeasti pitää huolta parhaansa mukaan. Joutuu myös pohtimaan omia toimintamalleja, koska koira antaa välittömän palautteen ihmisen toiminnasta. Koira auttaa myös pitämään ajatukset

muualla kuin ongelmien hakemisessa. Moni vanki esitti toiveen siitä että vankiloihin olisi mahdollisuus saada oma koira, josta huolehtia. Tai edes koirien vierailut olisivat sallittuja.

Kysyin yhdeltä vangilta mikä koiran kanssa työskennellessä on ollut parasta, hän vastasi;

”Kun oppii ymmärtämään koiran avulla enemmän itseään ja joutuu miettimään asioita kauaskantoisemmin kun eläin on mukana täs touhus. Koiran kans pitää olla uskottava ja johtajuus pitää ansaita. Siinä pitää olla itelläki asiat kasassa, et ansaitsee koiran kunnioituksen. Ja sit taas oppii myös miettiin asioita ja sitä, miten niitä lähtee viemään eteenpäin. Sun pitää oikeesti miettiä omaa olemusta ja äänenpainoa kun koiran kanssa touhuat.” (Vanki 6).

Koiran kanssa työskentely asettaa asiat uusiin uomiin ja saa uutta näkökulmaa jo elettyyn elämään ja tähän hetkeen, sekä tulevaisuuteen. Koira on aina riippuvainen siitä ihmisestä, joka häntä käsittelee, tämä edesauttaa inhimillisyyden ja empatian lisäämistä. Moni vanki koki, että koiran läsnäolo antaa läheisyyttä ja hellyyttä, jota muutoin vankilassa ei pääse kokemaan. Koira pystyy hetkittäin korvaamaan läheisen ihmisen, jonka luokse vankilasta ei pääse. Koirasta huolehtiminen ja sen hoitaminen muistuttaa myös siitä, että itsestä tulee pitää hyvä huoli. Koiran läsnäolo tasapainottaa sekavaa ajatusmaailmaa ja pakottaa keskittymään tähän hetkeen, samalla hoitaen läheisyydenkaipuuta, koska koira tunkee syliin ja haluaa huomion keinoja kaihtamatta.

Omien hermojen hillitseminen vaikuttaa ihmisen elämänlaatuun huomattavasti, monella tasolla. Koiran läsnä ollessa joutuu mukautumaan hieman siihen, kuinka koira reagoi ihmisen toimintaan. Koiran kanssa toiminta lisää suunnitelmallisuutta, mutta samaan aikaan myös oman toiminnan muokkaus ja hetkessä eläminen nousee pinnalle. Aina asiat eivät mene kuten suunnittelee. Eläin on aina eläin ja reagoi ihmisen toimintaan niin kuin parhaaksensa näkee. Aina eläimen toiminta ei voi olla ennakoitavissa ja näin ollen ihmisen tulee pystyä muokkaamaan omaa toimintaansa joskus hyvinkin nopeasti. Koira toimii aina niin sanotun vähemmän haitan mukaan omasta näkökulmasta, eli käytännössä se haluaa palkkansa helpoimman mahdollisimman kautta.

Erään tapaamisen funktiona käytännössä oli tunteiden tunnistaminen, vanki itse oli arvioinut että ei tunnista kuin tunteiden ääripäät ja sellaiset niin sanotut helposti tunnistettavissa olevat tunteet, kuten ilo, suru ja viha. Käytännössä tapaaminen aloitettiin sillä, että pohdittiin mitä fyysinen kipu tekee kaikille tunteille, koska kipuja vangilla oli ollut jo pidemmän aikaa ja ne olivat hyvin voimakkaita. Yhdessä pohdittiin muun muassa että kuinka koira näyttää kipunsa, kuinka se on verrattavissa mahdollisesti ihmisen näyttämään kipuun. Samalla kun keskustelimme, pyysin vankia ottamaan tunnekorteista ne kortit, jotka hän kokee liittyvän juuri tähän hetkeen. Vanki valitsi korteista 36 tunnetta. Tunnekortit jätettiin työhuoneeseemme pöydälle ja lähdimme käymään kävelyllä. Kävelyn aikana vanki pääsi näkemään sen, että myös ohjaajalla välillä tunneskaala vaihteli, koska koira näki matkalla muun muassa jäniksen, jonka perään koira olisi halunnut lähteä. Takaisin työhuoneeseen päästessämme vanki hymyillen totesikin, että on ihan kiva nähdä että myös työntekijät eivät aina kykene hallitsemaan tilannetta tai tunteitansa, vanki kuvailikin sen näyttävän että myös virkamiehet ovat ihmisiä. Tämän jälkeen vanki pysähtyikin jälleen omien tunteidensa pariin ja pyysin häntä valitsemaan uudelleen jo valituista korteista ne, jotka olivat juuri sillä hetkellä pinnalla. Hän nosti kuusi korttia; hallinta, kiukku, muutos, ylpeys, hyväksyntä ja kipu. Kaikki valitut kortit liittyivät siihen muutostyöhön mitä hän työstää kaiken aikaa. Vanki kertoi koiran läsnäolon liittyvän varsinkin hallinnan, ylpeyden ja hyväksynnän tunteisiin.

”Ainoa luotettava kumppanini on ollut eläin. Koirassa on se, et se pakottaa sut joka päivä pihalle. Et voi vaan jäädä mörköilemään omien ajatusten kanssa. Eläin on se henkireikä, joka pakottaa vähän olemaan sosiaalinenkin.” (Vanki 5).

”Kylmä fakta on se, et Aava auttaa todella paljon jaksamisessa, kun juuri ei muita sosiaalisia kontakteja oo. Kyl mun suupielet nousee ylöspäin kun nään Aavaa.” (Vanki 5)

8.3. Koira-avusteinen toiminta ja OMA-menetelmä

Kun koiralle opettaa uutta asiaa, joutuu harjoitusta toistamaan todennäköisimmin useita kertoja. Ja joutuu harjoittelemaan erilaisia lähestymistapoja, jotta asiaan saa koulutettua juuri haluamallaan tavalla. Koiran käytöstä ei voi koskaan etukäteen ennustaa ja tämän vuoksi kouluttaja saattaa joutua nopeastikin muokkaamaan omaa toimintaansa. Koiran kanssa toimimista joutuu suunnittelemaan etukäteen asioita, eikä voi syöksyä asioissa eteenpäin. Koiran kautta pystyy myös

muokkaamaan omaa ajattelumaailmaansa suunnitelmallisemmaksi ja johdonmukaisemmaksi. Koirasta pystyy myös hyvin peilaamaan asioita. Esimerkiksi kun ihminen säikähtää, yleensä myös koira säikähtää, koska se reagoi ihmisen toimintaan. Sama käy myös toisinpäin, kun koira säikähtää jotain, usein myös ihminen säikähtää. Koiran kautta pystyy havaitsemaan erilaisia tunteita, sekä toimintamalleja. Usein on helpompaa löytää esimerkiksi eläimestä sellaisia tunteita tai toimintamalleja, joita on itsestä vaikea tunnistaa. Ja eläimen kautta asioita on helpompi työstää, kun vaikeat asiat voi ulkoistaa koskemaan jotakuta muuta kuin itseä.

KUVA 3. Kosketusharjoitus, jossa rakennetaan luottamusta koiran ja ihmisen välille.

Yhden vangin kanssa asetettiin tavoitteeksi että Aava pitäisi herkkua nenänsä päällä. Tehtiin suunnitelma siitä, kuinka tavoitteeseen päästäisiin keskustellen siitä, kuinka asiaa kannattaisi lähteä opettamaan. Alkuun vanki yritti ottaa Aavaa hellästi kuonon alta kiinni ja yritti asetella herkkua nenän päälle. Tästä Aava ei pitänyt alkuunkaan ja loukkaantui vangille, siirtyi kauemmas, meni nurkkaan mököttämään eikä ottanut vankiin mitään kontaktia. Tämän seurauksena vanki joutui uudelleen pohtimaan omaa toimintaansa ja lähestymistapaansa Aavaa kohtaan. Pala kerrallaan aloitettiin alusta, luottamuksen rakentamisesta vangin ja Aavan välille. Tässä tärkeässä roolissa oli nimenomaan se, että vanki joutui itse miettimään millä tavalla voi uudelleen voittaa koiran luottamuksen ja mitä muita keinoja on opettaa koiralle tämä temppu. Vanki joutui miettimään kuinka lähteä muokkaamaan omaa toimintaa jotta saa luottamuksen takaisin uudelleenrakennettua. Harjoituksen myötä syntyi mahtavia oivalluksia, kuten se, että sama juttu on melko usein ihmisten kesken, kun luottamus kerran säröilee on sitä vaikea lähteä korjaamaan. Pala kerrallaan luottamusta saatiin kuitenkin Aavan ja vangin välille rakennettua ja päästiin lähemmäksi toivottua toimintaa, kuten kuvassa 3, Aava

koskee kuonollaan vangin käteen. Tapaamisten aikana pääsimme siihen pisteeseen, että Aavalla oli herkku tassun päällä. Tästä käytiin pitkäjäisiä keskusteluita monelta eri näkökulmalta. Koira opettaessa toistot ovat tärkeitä. Kuten ihmisenkin toiminnassa.

Tapaamisten aikana käytiin keskustelua OMA-ohjelman mukaan niistä ajatuksista ja asenteista, jotka saattavat laukaista väkivaltaista käyttäytymistä. Osa vastaajista kuvaili väkivallan tapahtuneen sellaisissa hetkissä, joihin ei jälkeensä pysty palaamaan, vaan kaikki tapahtumat ovat itselle hämärän peitossa ja koko tilanne on niin sanotusti ”musta aukko”. Osa kuvailee että teot, joita on tehnyt aikaisemmin, ovat osittain olleet suunnitelmallisia silloin kun ollaan menty selvittämään asioita.

”Kun mun läheisiä kohdeltiin väärin, se kasvatti sellasen toimintatavan et ei anna kenenkään aliarvioida tai mitään. Tuli sellane tietynlainen rooli, et oon tarvittaessa hyvinkin pystyvä. Mun ei tarvi uhota missään nakkikioskilla.” (Vanki 6)

”Ei jumalauta toi yrittää alistaa, vedättää tai pitää mua huonompana ihmisenä. Jos joku tekee mua kohtaan väärin, niin sitä pitää vähän opettaa. Mikäli joku koskee muhun fyysisesti, ni mulla pärähtää heti. Mua hakattiin ala-asteella ja lapsuudessa muutenkin, sillä ihmiset yrittää ylentää itteensä. Sitä mä en kestä. Kaikki simputus ja käskytyks on ehdoton ei mulle. Jos joku käy oikeesti muhun koskemaan, niin en takaa sitä miten toimin. Todennäköisesti sillon on helvetti irti. Väkivallalla kuitenkin mun mielestä niinku aina tavoittelee jotai. Se on vaa niinku tehtävä. Aina löytyy syy et toi ihminen ansaitsee sen jotenkin.” (Vanki 3).

”Jos ihmiset ei pelkää sua, ne ei pidä sua minään. Väkivalta kuuluu vaan tähän maailmaan. Välillä sä oot se joka vaan opettaa kusipäille tapoja. Jos et ite pidä puolias, niin ei kukaan muukaan niitä tuu pitämään. Mun maailma koostuu kahdesta asiasta; voimakkuudesta ja heikkoudesta.” (Vanki 3).

Työskentelyn punaisena lankana oli jokin tilanne, missä vanki oli menettänyt malttinsa. Pyrimme purkamaan tilanteen kuten OMA-ohjelmassa tehdään, tilanne kerrallaan mietimme sitä, kuinka tilanne päättyi maltin menettämiseen ja rikokseen. Käytännössä kuitenkin huomattavasti kevyemmin käydään tilannetta läpi, kuin OMA-ohjelmassa. Jo itsessään tämä nostatti vangeissa paljon erilaisia tunteita ja tunnetiloja ja kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että näitä asioita on huomattavasti helpompi purkaa koiran läsnä ollessa. Koira pystyy pysäyttämään niin, ettei tunnetilat pääse kiihtymään liiaksi. Aava reagoi melko voimakkaasti ihmisten tun-

netiloihin, ja alkaa heti rauhoittelemaan, kun huomaa että ihminen alkaa kiihtymään. Aavan rauhoittelu on niin sanotusti koiran normaaleja rauhoittavia signaaleja, kuten huulien lipominen ja haukottelu, samalla hän hakeutuu ihmisen vierelle. Moni vanki antoi palautetta siitä, että oli helpompaa pysäyttää se mahdollinen tunnetila, kun Aava oli vieressä ja reagoi heti muun muassa tökkimällä kuonollaan.

Kun saimme tehtyä tilannekuvauksen valmiiksi, lähdimme yhdessä pohtimaan niitä asenteita, ajatuksia ja tunteita, jotka mahdollisesti ajaa juuri kyseistä ihmistä käyttämään väkivaltaa. Tässä apuna on aikaisemmin kuvattu tunnetyöskentely, jonka kautta on helpompi miettiä niitä tunteita, jotka mahdollisesti alkaa vaikuttamaan siihen, että syyllistyy käyttämään väkivaltaa. Tämän jälkeen aloimme pohtimaan niitä asioita, millä toimintaketjun voisi vielä katkaista, ilman että päädytään käyttämään väkivaltaa. Tässä kohtaa myös yhdistyy GLM-malli työskentelyyn. Käytännössä lähdimme kunkin kanssa pohtimaan mielekkään elämän osa-alueita, mistä se koostuu ja mitä siihen tarvitaan lisää, että voi elää tasapainoista ja rikoksetonta elämää. Kaikki yhdeksän osa-aluetta käytiin läpi ja pohdittiin niiden merkitystä myös siitä näkökulmasta, että mitä väkivaltarikos oli siihen antanut. Itse uskon siihen, että ihminen toimii aina omista tarpeistaan käsin. Väkivalta on myös asia, joka on palvellut jollakin tasolla ihmisen elämää silloin kun hän on väkivaltaan syyllistynyt.

Koira mukana työskentelyssä pehmentää itsessään tilannetta ja tunnelmaa. Palautetta tuli myös siitä, että oli helpompaa puhua koiralle kuin virkamiehelle, silloin kun puhuttiin vaikeista asioista. Koira myös sai vangeista sellaisia myönteisiä puolia esiin, joita ei varmasti olisi näkynyt ilman koiran läsnäoloa. Koiran vaikutus työskentelyn intensiivisyyteen vaikuttaa sekä positiivisesti, että negatiivisesti. Ajoittain se helpottaa keskittymistä, että vangilla on mahdollisuus muun muassa silitellä koiraa keskustellessa, mutta ajoittain huomio saattaa myös mennä liaksi koiraan. Yhteisillä lenkeillä on helpompaa puhua, kun on jotain tekemistä samalla. Moni antoi palautetta siitä, että haluaisikin enemmän käydä lenkillä, vaikkapa koiran kanssa kahdestaankin.

Vangit myös osallistuivat Aavasta huolehtimiseen muun muassa kynsien leikkuun muodossa, sekä harjaamalla tätä. Hoitotoimenpiteitä tehdessä oli helppo

myös lähteä puhumaan siitä, kuinka huolehtii itsestä ja omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista.

Useimmat osallistajat totesivat että väkivaltaan johtaa petetyksi tuleminen. Jos joku kohtelee huonosti ja esimerkiksi valehtelee, voi se laukaista väkivaltaisen käyttäytymisen. Eräs osallistuja vastasi myös että turhautuneisuus ja tylsistyminen ovat potentiaalisia väkivallan laukaisijoita.

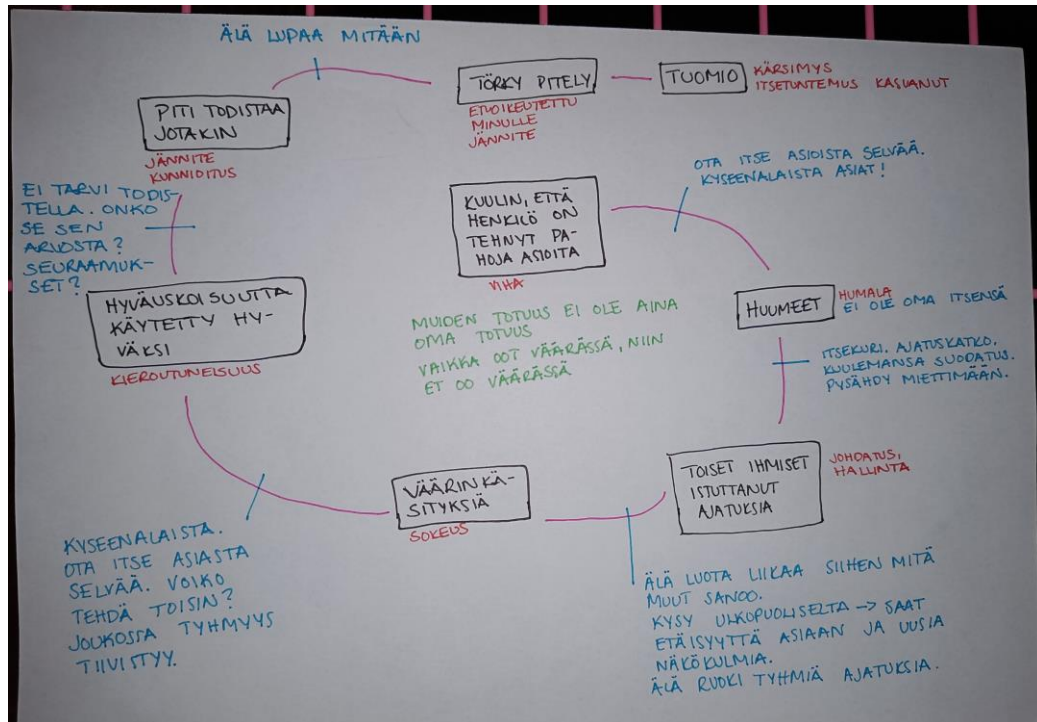
”Koira pystyy kouluttamaan ilman väkivaltaa, ehkä me kaikki voitas oppia siitä jotain?” (Vanki 6)

KUVA 4. Läheisyys, jota koira voi antaa.

”Mulle Aava korvaa sitä läheisyyttä ja hellyyttä, kun läheiset on koronan takia ollu kauan pois. Aava korvaa mun läheisiä ihmisiä nyt. Aggressiot häviää kun saa sen kanssa viettää aikaa.” (Vanki 5) Kuvassa 4 on nähtävissä läheisyys, jota koira voi antaa vangille.

”Oon täs paljon miettiny asioita. Ja kelaillu et jokainen meistä tekee ite sen valinnan et käyttäkö sitä väkivaltaa vai ei. Tää kun on saanu miettiä näitä asioita tollasen hönön koiran kans, on auttanu täs prosessis.” (Vanki 1)

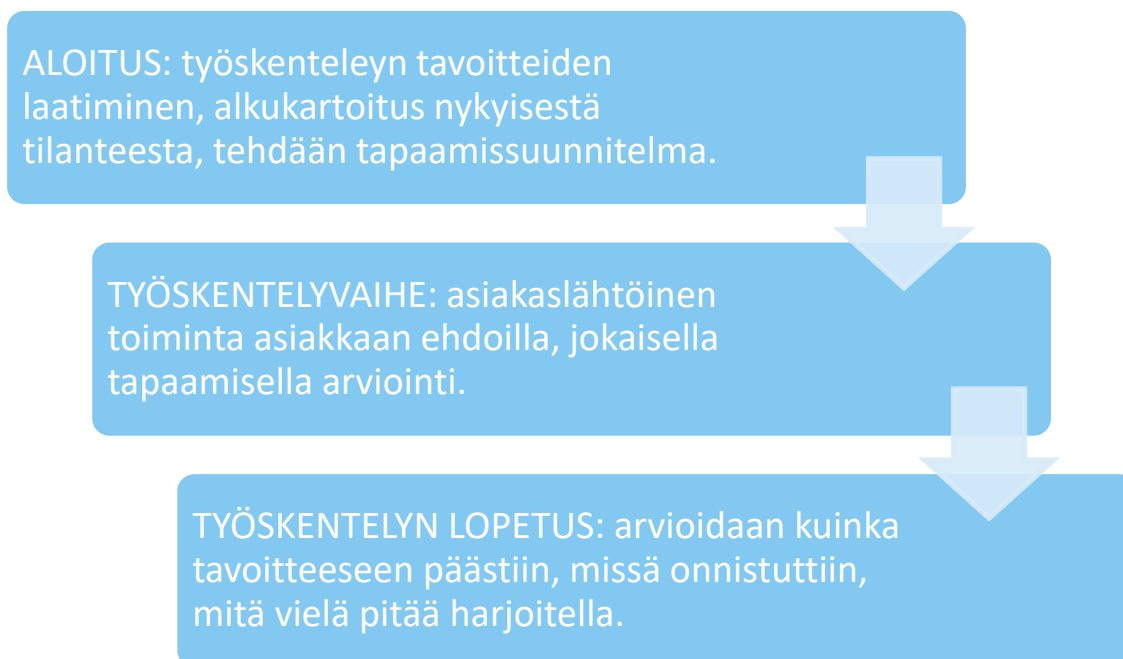
KUVA 5. Oma-menetelmän kaavio.

Kuvassa 5 on kuvattuna yhden osallistujan OMA-kaavio. Vanki koki, että Aava helpotti tilannetta, jossa hän joutui pohtimaan vaikeita asioita, tunteita ja palaamaan takaisin menneisyyteen. Koiran läsnäolo siinä helpotti ja vangin mukaan oli huomattavasti parempi käsitellä koiran kanssa asioita, kun ei tarvinnut välttämättä puhua toiselle ihmiselle, vaan sai käsitellä asiaa koiran kautta.

8.4. Loppukyselyn tulokset

Aloitusvaihe oli ajanjaksollisesti hyvin pitkä, kestoaltaan se oli syksystä 2019 alkaen talveen 2020. Työskentelyvaihe alkoi kunnolla käytännössä talvella 2020, ja työskentely jatkuikin kevääseen 2021 asti. Matkan varrella teoriaan tutustuminen ja kirjoittaminen on ollut mukana. Kesällä 2021 alkoi aineiston analysointi ja tulosten kirjoittaminen, eli käytännössä työskentelyn lopetusvaihe. Marraskuussa 2021 opinnäytetyön esitys.

KUVIO 12. Työskentelyn vaiheet.

Työskentelyn vaiheet on esiteltynä kuviossa 12. Aloitusvaiheeseen sisältyi tavoitteiden laatiminen kunkin vangin kanssa henkilökohtaisesti. Lisäksi teetin alkukartoituskyselyn, jossa nostettiin esille hieman omia vahvuuksia ja kehittämisen kohteita, sekä väkivaltakysely. Lisäksi teimme suunnitelmaa siitä, kuinka tapaamiset olisi hyvä aikatauluttaa. Aikataulutuksessa tuli melko paljon muutoksia koronapandemian myötä, siirryin osittaiseen etätyöhön kevääksi 2020 ja tämän myötä perustyöni meni opinnäytetyöni ohitse, kun olin vankilalla läsnä. Työskentelyvaihe pääsi käytännössä kunnolla alkamaan vasta kesällä 2020, jolloin oli mahdollisuus lähteä työstämään opinnäytetyötä kunnolla. Korona-pandemia näkyi myös opinnäytetyössäni niin, että sen seurauksena henkilöitä jotka olisivat olleet kiinnostuneita osallistumaan, joutui siirtymään toiseen laitokseen ja tämän myötä joutui kartoittamaan kiinnostuneita vankeja uudelleen. Tapaamiset saatiin käytyä kaikkien vankien osalta loppuun kesällä 2021. Kesän jälkeen tein analyysiä tapaamisista, sekä saamistani vastauksista. Syksyllä 2021 kirjoitin tuloksia ja kirjoitin opinnäytetyön teoriaa lopulliseen muotoon.

Kaikille työskentelyssä mukana olleille tein loppukyselyn (Liite 5). Käytännössä vastauksia siis tuli yhteensä 6 kappaletta loppukyselyyn, koska yksi vanki keskeytti toiminnan ennen loppukyselyä. Loppukyselyssä muun muassa pyysin arviomaan väittämiä numeerisesti 1 – 10 asteikolla, kuinka osallistujat näkivät väittämät omalla kohdallaan. Tämän jälkeen laskin väittämistä keski-arvon. Taulukossa on merkittynä sinisellä pienimmät pistemäärät, ja keltaisella korkeimmat

pistemäärät. Huomioitavaa taulukossa on se, että pienimmät pistemäärät ovat keski-arvoltaan 8, joka kuitenkin mielestäni kuvastaa melko korkeaa pistemäärää. Kaikkinensa taulukosta on havaittavissa se, että koira nostattaa osallistujien positiivista mielialaa, ja koira selvästi antaa kaikille tunteen hyväksytyksi tulemisestä. Kaikkinensa yllä olevassa taulukossa näkyy koiran myönteiset vaikutukset osallistuneisiin vankeihin. Kun lasketaan keski-arvo kaikille vastauksille koiraavusteisen toiminnan vaikutuksista, on se 9,03. Käytännössä tämä mielestäni kertoo siitä, että koiran myönteiset vaikutukset ovat selkeästi nähtävissä.

Väittämä	Keski-arvo
Koira tykkää minusta	8,5
Puhun koiralle vapautuneemmin kuin ihmiselle	8
Koira on aina iloinen sen nähdessä minut	9
Koirasta on tullut ystäväni	9,34
Odotan että näen koiran taas	9,5
Puhun muille koirasta	8,5
Koira tunnistaa kun olen iloinen	8,42
Toivoisin saavani koiran käymään sellissäni	9
Koira lohduttaa (tai ainakin yrittää)	8,92
Koira tekee oloni paremmaksi	9,5
Koira antaa minulle energiaa	9,34
Koira ei tuomitse minua	9,67
Odotan koiran tapaamista	9,67
Koiran tapaaminen tekee minut iloiseksi	9,34
Koira hyväksyy minut juuri tällaisena	9,5
Koira pitää ajatukset poissa ongelmista	8,34

TAULUKKO 2. Opinnäytetyön väittämät.

Taulukossa 2 on läpikäyty kaikki väittämät sekä niiden keski-arvo vastaukset, joita loppukyselyssä teetin. Koiran kanssa on helpompi käsitellä omia tunteitansa ja pohtia oikeasti sitä, miltä juuri nyt tuntuu. Koira ei tuomitse vaikka ihminen tuottaisi minkälaista puhetta. Tapaamisten aikana tämä oli asia, joka nousi valtavan usein esiin. Vaikka vanki olisi puhunut mistä asiasta, Aava oli läsnä ja tyytyväinen siihen, että hänen kanssaan oltiin. Koiran koettiin myös rentouttavan omaa olemista tapaamisissa. Tosin, yksi vanki totesi että keskittyminen saattaa mennä liikaa koiraan, kuin itse tunteiden tai muun asian käsittelyyn. Kaikki vangit kokivat koiran läpäisevän heidän suojamuurinsa. Eräs vastaajista kuitenkin nosti esiin

sen, että koiran koko vaikuttaa myös siihen, kuinka koiraan suhtautuu. Hän koki, että pieniin koiriin ei voi luottaa, mutta isot koirat ovat selkeästi sellaisia, että ne läpäisevät kaikki suojamuurit. Koiran tunnistettiin myös rentouttavan omaa olemista ja osa vangeista koki että koira toimii äärimmäisen hyvänä jäänmurtajana vankien ja henkilökunnan välillä, joka myös poistaa jännitteitä. Koira saattaa myös palauttaa hyviä muistoja mieleen, sen ajan kun elämä oli jotain muuta kuin lusimista. Koira antaa myös omasta toiminnasta palautetta oikea-aikaisesti. Se osaa myös viestittää sen kun omaa toimintaa pitäisi lähteä korjaamaan, käytännössä koettiin että koirasta huomaa niin onnistumiset, kuin myös epäonnistumisetkin. Koiran antama palaute toki tulee osata lukea koiran käytöksestä. Tapaamisten aikana kävi usein niin, että vanki kysyi syytä Aavan kulloiseenkin toimintaan. Ohjaajana pyrin lähinnä ohjaamaan vankia siihen suuntaan, että hän joutui itse miettimään, miksi Aava reagoi tilanteisiin niin kuin hän reagoi.

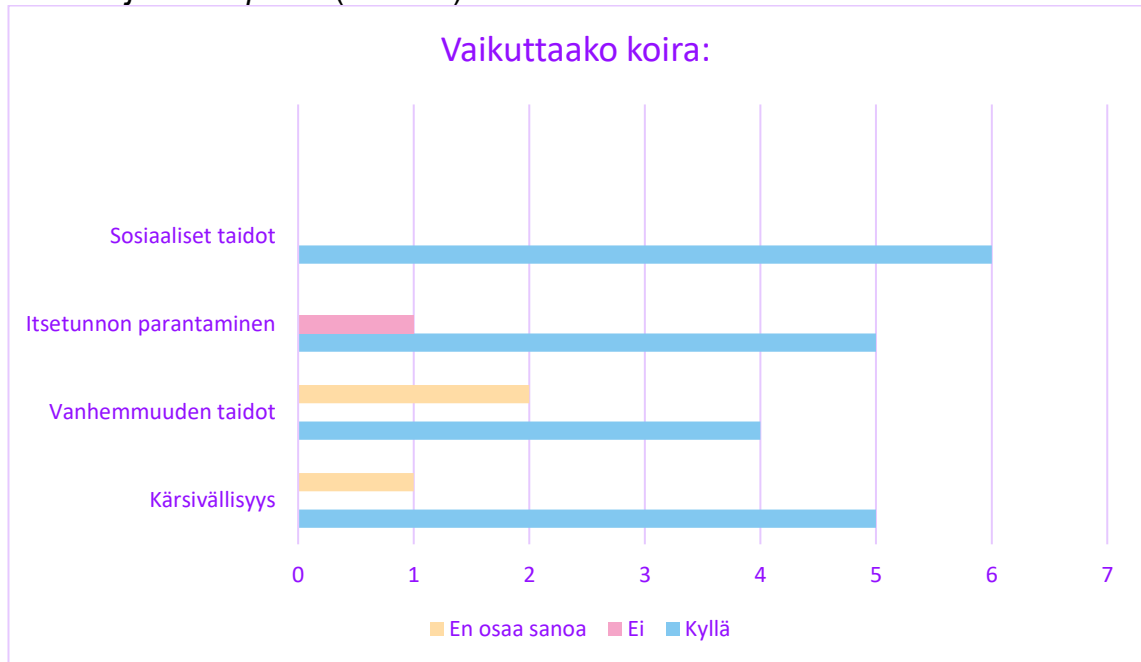
Väkivallasta ja koira-avusteisesta toiminnasta keskustellessa kaikki vangit olivat yhtä mieltä siitä, että koiran avulla voidaan vaikuttaa väkivaltaiseen käyttäytymiseen ehdottomasti. Kaikki nosti esiin ”jenkkien mallin”, jossa koirat ovat läsnä kaiken aikaa ja vangit nimenomaan kouluttavat koiria. Toiveissa selkeästi oli se, että halukkaat saisivat omat koirat, joita voisi kuntouttaa takaisin yhteiskuntaan. Moni vanki nosti myös tv-ohjelman ”Ehdonalaisvangit koirankouluttajina” esiin, jossa otetaan kiinni hylättyjä pittbull-rotuisia koiria ja heidät kuntoutetaan uusiin koteihin. Opinnäytetyöhöni osallistuneet vangit osasivat kuvitella kuinka hyvältä tuntuisi olla kuntouttamassa jotain koira takaisin yhteiskuntaan.

Koira vie ajatuksia pois negatiivisista asioista. Toki tähän vaikuttaa nimenomaan se, että tapaamiset ovat niin sanotusti vain hetkellisiä, ja epäsäännöllisiä. Pohdittavana näkökulmana tähän onkin, että hyötyisikö vangit enemmän siitä että koira olisi läsnä koko ajan.

”On se vaan ihana ja hellyttävä.” (Vanki 3).

Koiran läsnäolo nostattaa vangeissa sellaisia tunteita, joita he eivät välttämättä muutoin halua tuoda julki.

”Uskon että koira-avusteisella toiminnalla voi vaikuttaa väkivaltaisuuuteen. Luontokappale ylipäättään vahvistaa sun omaa tunnetasoa. Koira on oikeasti läsnä. Siitä huolehtii vähän kuin perheenjäsenenä. Se tuo iloa, sen kautta voi jättää väkivalta-ajatukset pois.” (Vanki 1)

TAULUKKO 3. Vankien arviointia koiran vaikuttavuudesta.

Taulukossa 3 käsitellään sitä, kuinka vangit näkivät koiran vaikuttavuuden nimenomaan sosiaalsiin taitoihin, itsetunnon parantamiseen, vanhemmuuden taitoihin ja kärsivällisyyteen. Näistä taidoista käytännössä sosiaaliset taidot, itsetunnon paraneminen, sekä kärsivällisyys on vaikutuksessa uusintarikollisuuteen. Kaikki osallistujat oli sitä mieltä, että koira vaikuttaa sosiaalsiin taitoihin myönteisesti. Yhden vastaajan mukaan koiralla ei pystytä vaikuttamaan itsetunnon paranemiseen, kun taas viisi vastaajaa oli sitä mieltä että koiran kanssa työskentely parantaa itsetuntoa. Vanhemmuuden taidoista kaksi vastaajaa ei ollut varmoja, voiko koira-avusteisesti vaikuttaa, neljä vastaajaa koki että vanhemmuuden taitoja voidaan parantaa. Kärsivällisyyden osalta yksi ei ollut varma voiko koiran kanssa työskentely siihen vaikuttaa vai ei, mutta viisi antoi vastauksen jonka mukaan kärsivällisyys kasvoi koiran kanssa toimiessa.

”Eka kannattaa ottaa koira ja sit vasta mieltä sitä lasta. Jos pärjää koiran kans, voi ehkä pärjätä lapsen kanssa.” (Vanki 1.)

Koiran kanssa opetellaan selvästi kärsivällisyyttä ja johdonmukaista elämäntapaa. Koiran kanssa ei ole valmiiksi sitä yhteistä luottamusta ja kieltä, joten sen joutuu rakentamaan huolellisesti.

”Tarvii aina sen ulkopuolisen joka pystyy antamaan toisenlaisen näkökulman asioihin. Koira ei ruoki koskaan ärsytystä ja vihaa, vaan antaa niitä positiivisia tunteita” (Vanki 3.)

Koiran kanssa voi helpommin lähestyä täysin tuntemattomia ihmisiä. Koirasta on aina helppo keskustella muiden kanssa. Sitä kautta saa muihin ihmisiin mahdollisesti paremmin yhteyden kuin ilman koiraakaan. Koiran kanssa toimiessa myös oikeasti joutuu pysähtymään juuri siihen aikaan ja paikkaan, missä nyt ollaan. Ei voi haaveilla tulevaisuudesta, tai murehtia menneitä.

”Aava saa musta sen tavallisen pehmeän puolen näkyviin ja mä saan sen irtioton arjesta kun touhuan Aavan kans.” (Vanki 5)

”Aina kun näen Aavan, on päivä jotenkin erilainen. On sillai parempi fiilis. Ja mä opin joka kerta itestäni jotain uutta.” (Vanki 1)

”Mä oon oppinu ymmärtämään paremmin itteeni Aavan kautta.” (Vanki 4)

”Mun mielestä tää pitäisi ottaa laajempaan käyttöön tällänen toiminta. Niinku kivitaloihinkin. Toivosin toki et olis pidempi-aikasta ja vielä tiiviimpää tää työskentely. Koira on jotenki helpompi lähestyä kun ihmistä. Mut koiran kans on helpompi myös lähestyä toisia ihmisiä.” (Vanki 4)

Kaikilla oli kokemus myös siitä, että koiran tapaaminen on rentouttanut ja parantanut omaa jaksamista. Helpottanut ahdistusta ja saanut hetkeksi muuta ajateltavaa, kuin vankilan peruspäivät. Koira ei myöskään ruoki vihaa tai ärsytyksen tunnetta. Keskustelut kaikinensa mukavia koiran läsnä ollessa, ei ole ollut liian jäykkään keskustelua. Kuvassa 6 vanki kuvaa omaa ajatustansa koira-avusteisesta toiminnasta ja siitä, mitä viemisiä tästä työskentelystä voi siviiliin olla.

KUVA 6. Erään vangin näkemys siitä, kuinka koiran avulla voi harjoitella empatiaa ja opetella uusia taitoja. Kun ne ottaa siviiliin mukaan, elämä on hyvää.

"Koiran kanssa tulee lähdettyä ulos, eikä tule jäätyä kämpille synkistelemään negatiivisia asioita" (Vanki 5)

"Jokaiselle ukolle oma koira koppiin, varsinkin kivitaloon". (Vanki 7.)

"Aikaa koiran kanssa saisi olla enemmän. Olisi kiva päästä tekeen jotain reissuja koiran kanssa". (Vanki 1.)

"Hyvä kun on selkeet tavoitteet hommassa, mut silti on mahdollisuus myös vapaaseen keskusteluun".(Vanki 4.)

"Ohjaaja ja koira aivan timangia". (Vanki 2.)

"Mä haluisin sellasen minä ja koira päivän. Sais koiran kans mennä kaksin ja touhuta mitä haluaa". (Vanki 1.)

"On tää vähän ihmeellistä, yleensä vankilassa ei näe kun huumekoiria. Mää luulen, että koirista vois olla todella iso hyöty vankiloissa. Voisko sitä kokeilla et tuotas joku 30 koiraa tänne ja kaikille jotka haluaa, ni omiin sellihin koirat?" (vanki 7.)

Koiran hyötyjä vankien mukaan:

- Luottamus syntyy nopeammin
- Koira rauhoittaa
- Oma motivaatio huomattavasti parempi
- Tunteita helpompi tunnistaa
- Keskittyminen paranee

- Itseluottamus kasvaa
- Oman käyttäytymisen parempi hallinta
- Sosiaaliset taidot harjaantuu
- Joutuu harjoittelemaan suunnitelmallisuutta
- Arkirutiinien harjoittelu
- Oikea-aikainen palaute ja rehellinen
- Empatian paraneminen

”Palautetta on helpompi ottaa eläimeltä vastaan, kuin toiselta ihmiseltä” (Vanki 1.)

”Tää on oikeestaan parasta terapiaa, tää ei arvostele”. (Vanki 7.)

”Paskan päivän ehdoton piristys” (Vanki 4)

”Sun ei tarvi olla eläimelle mitään muuta kun mitä oikeesti oot” (Vanki 2.)

8.5. Koira-avusteisen työskentelyn mahdollisuudet väkivaltarikokseen syyllistyneen vangin kuntoutuksessa

Kun pohditaan Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kulmakiviä, on tärkeimpänä visiona rikoksettomaan elämään valmentaminen. Koira-avusteinen toiminta saa vangeissa paljon positiivisia asioita aikaiseksi, jonka myötä myös tavoite rikoksettomasta elämästä saattaa vahvistua.

Väkivaltaisuuteen uskotaan vaikuttavan yhteiskunnan vastaisten ajattelumallien ja puutteelliset kognitiiviset taidot. Näitä taitoja voidaan koira-avusteisella toiminnalla lähteä rakentamaan uudelleen. Työskentelyn myötä jokaisen osallistujan kohdalla nousi esiin se, että jokainen alkoi ajatella asioita eri tavalla kuin aikaisemmin oli asiat nähnyt. Koiran kautta oli kaikille huomattavasti helpompaa nähdä haastaviakin asioita, kuten sen, miten oma äkkipikaisuus vaikuttaa toiseen olentoon. Monien harjoitteiden aikana oli mahdollisuus päästä näkemään, kuinka koira reagoi ihmisen tunnetiloihin, koska Aava on äärimmäisen herkkänä ihmisen tunnetiloille. Aava myös pystyi antamaan sellaista sanatonta palautetta, jota yksikään ihminen ei pysty antamaan. Vangit myös kertoivat, että eläimeltä on huomattavasti helpompi ottaa palautetta vastaan, kuin toiselta ihmiseltä. Väkivaltaisuuteen joskus ajaakin vaikeus hallita omia tunteita, tai ihminen ei välttämättä

tunnista omaa väkivaltaista käytöstä. Opinnäytetyöhön osallistuneiden vankien kanssa pääsin käymään useita mahtavia keskusteluita siitä, että miksi koira reagoi ihmisen toimintaan niin kuin se reagoi. Aava reagoi hyvin voimakkaasti siihen, kun ihminen alkaa olemaan jännittynyt tai kiihtynyt. Aavan reagointi näkyy levottomuutena ja rauhattomuutena. Monta kertaa pääsimme hyvään keskusteluun vankien kanssa siitä, että mikä koiran saa levottomaksi ja mikä saa ihmisen levottomaksi. Siitä samalla oli helppoa jatkaa keskustelua myös muiden tunteiden osalta, mikä näkyy ja tuntuu missäkin. Koiran kautta tunteiden käsittely on äärimmäisen toimivaa. Omien tunteiden käsittelyn haasteet nähdään myös vahvasti olevan yhteydessä väkivaltarikoksen tekijöihin. Koira-avusteisin keinoin pystytään vaikuttamaan muun muassa ihmisen stressitekijöihin, koiran laskiessa verenpainetta ja lisäävän oksitosiinin tuotantoa. Nämä myös vaikuttavat myönteisesti henkilön tunnetiloihin. Kognitiiviset vääristymät ovat hankalia käsiteltäviä, mutta koiran kanssa niitäkin on helpompi lähteä käsittelemään, näin ainakin opinnäytetyöhöni osallistujat ajattelivat.

Koiran on todistettu muokkaavan myönteiseen suuntaan ihmisen itsesäätelyprosessia ja sosiaalisia taitoja, jotka usein vaikuttavat myös väkivaltakäyttäytymiseen. Opinnäytetyöhön osallistuneet vangit myös totesivat, että koiran kanssa on huomattavasti helpompi hillitä itseään ja kuin vahingossa tulee harjoiteltua sosiaalisia taitoja.

Väkivallan biososiaalisen näkökulman mukaan yksi väkivaltaa selittävä tekijä on muiden rikollisten seura. Tähän pystytään vaikuttamaan hyvin paljon koira-avusteisella toiminnalla. Koira vie vankien mukaan ajatukset vahvasti pois vankilan arjesta ja sen niin sanotuista rooleista. Koira tasapainottaa ja normalisoi osallistujien mukaan. Väkivallan nähdään teorian mukaan olevan vahvasti sidoksissa ihmisen kehittymättömään persoonallisuuteen. Opinnäytetyöhöni osallistuneet vangit kokivat, että eläimen kautta he löytävät itsestään uusia näkökulmia, uusia toimintamalleja ja koiran läsnäolo herättää hyvin vahvoja positiivisia tunteita osallistujissa.

Väkivaltarikokseen syyllistyneiden vankien kuntoutuksessa ensisijaisen tärkeää on että löydetään yksilön voimavaroja ja että vangilla itsellään on aito motivaatio

muuttaa elämänsä suuntaa. Koira-avusteinen toiminta vaikuttaa myönteisesti ihmisen itsetuntemukseen ja siihen, että kuinka hän pystyy itsensä näkemään. Varsinkin voimavarojen tunnistaminen on varsin haasteellista usein, kuitenkin käytännössä koira pystyy näyttämään muun muassa empatian tunteita, sekä hoivavietti nousee koirien kanssa touhutessa. Vaikka on todettukin että ulkopuolelta tuleva palaute ei ole yhtä tehokasta, kuin se joka tulee itseltä, on kuitenkin todennettavissa myös se, että eläimeltä saatu palaute koetaan aitona ja se otetaan eri tavalla vastaan. Myös moraalialia on helpompi harjoittaa eläimen kanssa, kuin esimerkkien kautta. Tämän nosti myös kaikki osallistujat esiin tapaamisilla.

Koiran on tutkittu vaikuttavan ihmisen hyvinvointiin paljon. Kuten olen edellä esitellyt monia tutkimuksia, joissa avataan koira-avusteisen toiminnan hyötyjä, on osa näistä myös todennettavissa omassa työssäni. Opinnäytetyössäni selkeästi nousi esiin muun muassa itsetuntemuksen lisääntyminen, itseluottamuksen paraneminen, sosiaalisten taitojen parantuminen, luottamuksellisen suhteen paraneminen, myötätunnon paraneminen, uusien taitojen opettelu.

Vangeilta saadun palautteen mukaan ja koira-avusteisen toiminnan teoriaan peilaten tuloksia voidaan tulkita osittain hyvinkin samantyyppisiksi. Vangeilta saadun palautteen mukaan koira-avusteisen toiminnan hyödyt ovat erittäin myönteisiä ja työskentelymuoto on osallistujien mukaan erittäin toimiva. Kuten tutkimuksissa on osoitettu, koiran läsnäolo lisää positiivisuutta ja sen läsnäolo helpottaa vaikeista asioista puhumista, kuten vangit antoivat palautetta. Lisäksi koira pystyi vastaamaan vankien tarpeeseen saada hellyyttä, ehdotonta rakkautta ja läheisyyttä, jota muutoin vankilassa ei juurikaan pääse kokemaan. Vangit myös arvioivat, että koiran kanssa touhuaminen lisää kärsivällisyyttä, tekee uusien ihmisten kohtaamisesta helpompaa, laskee stressitasoja, negatiivisten ajatusten kehäsaatiin katkeamaan, ja oli huomattavasti helpompaa käsitellä omia tunteita. Vangit itse arvioivat, että heidän kiinnittyminen takaisin yhteiskuntaan on helpompaa, kun saa vankeuden aikana koiran kanssa touhuta. Tästä kuitenkin on käytännössä haastavaa saada totaalista faktatietoa, koska käytännössä nämä tulokset ovat nähtävissä vasta siinä kohtaa, kun vangit ovat vapautuneet tai valvotussa koevapaudessa. Käytännössä osallistuneista vangeista yksi vapautui tämän prosessin aikana. Hän arvioi vastauksiansa kuitenkin vielä tuomiolla ollessaan. Jännittyneisyyden vähentyminen henkilöstön ja vankien välillä selvästi on lähtenyt

koiran myötä laskemaan, myös vankien mukaan. Kuvassa 7 Aava työskentelee vangin kanssa.

KUVA 7. Aava työssä.

Kun pyritään vaikuttamaan uusintarikollisuuteen, tärkeimpään rooliin on nostettu oman ajattelun, tunteiden ja asenteiden kehittäminen. Näihin asioihin pystytään koiran avulla vaikuttamaan melkoisen paljon, kuten työskentelyn aikana on käynyt ilmi. Koiraan on helpompi ulkoistaa ja samalla myös samaistaa asioita, koska se on elävä olento, joka ei kuitenkaan tuomitse. Koiran kautta pystyyttään käsittelemään hyvinkin haastavia tunteita ja tilanteita. Tutkimusten mukaan juuri sellainen kuntoutus on tehokkainta, jossa henkilö saa tunteen omiin asioihinsa vaikuttamisesta ja vastuunottamisesta. Väkivallan juuritekijöihin pystytään helpommin pureutumaan koiran avulla, koska sen kautta pystytään puhumaan vaikeistakin asioista, ja luottamussuhde syntyy huomattavasti nopeammin koiran kautta.

Mielekkään elämän yhdeksän osa-aluetta ja OMA-ohjelman pohjat ovat hyviä tavoitteiden luomisen kannalta. Työskentelyn aikana huomasin, että viiden kerran tapaamiset molempien asioiden haltuun ottamiseksi on hyvinkin pitkälti liian vähän. Ja jotta koira-avusteisesta toiminnasta voisi tehdä ohjelman, tulisi ohjelmarunko rakentaa selkeämmäksi ja yhdenmukaisemmaksi. Toisaalta, opinnäytetyössä olikin tarkoitus kartoittaa koira-avusteisen toiminnan pohjaa ja erilaisia toimintamalleja.

Käytännössä kaikki koiran positiiviset vaikutukset ovat keskustelun tasolla nostettu ylös, mutta todellinen näyttö koiran hyödyistä jää vain tunnetasolle, eikä mitään todellisia konkreettisia hyötyjä saada näkyväksi näin lyhyellä aikataululla. Jotta tutkittua tietoa saataisiin konkreettiseen tasolle ja tutkittua tietoa, tulisi tehdä pitkäkestoinen tutkimus koira-avusteisesta toiminnasta ja siihen osallistuneista. Lisäksi tulisi ottaa myös verrokki-ryhmä vangeista jotka eivät osallistu koira-avusteiseen toimintaan. Suotavaa jatkossa olisi, että toiminta olisi strukturoidumpaa ja säännöllisempää. Työskentelyn olisi tullut olla myös suunnitelmallisempaa, niin sanotusti kaikille samat tavoitteet, jotta tulokset olisivat olleet huomattavasti selkeämmät.

9 POHDINTA

Kun mietitään vankilaympäristöä ja väkivaltaan syyllistyneitä vankeja, on usein mielikuvat hurjia ihmisillä. Kuitenkin, käytännössä kaikki olemme ihmisiä. Tekojen ei pitäisi määritellä sitä, minkä arvoinen ihminen on. Käytännössä nyky-yhteiskunnassa tulospaineiden ja yhteiskunnan muutoksen myötä kaikesta on tullut entistä suorituskeskeisempää ja usein unohdetaan kuinka olla ihmisille ihminen, varsinkin, jos toinen on syyllistynyt rikokseen. Vankilamaailmaa pidetään usein niin sanotusti raakana maailmana, ja pehmeistä arvoista ei juurikaan puhuta, vaikkakin Rikosseuraamuslaitoksen strategiassa yksi tärkein arvo on usko ihmisen kykyyn muuttua. Käytännössä uskon, että tärkein asia vankilassa työskennellessä on turvallisuus, mutta erittäin suuressa roolissa on myös vankien kuntoutus takaisin yhteiskuntaan. Vankilassa ollessaan pääsee hoitamaan asioita, ja saa mahdollisuuden kääntää suuntaa elämässään. Työskentelyn keskiössä on vanki itse, ja hänellä on kaikki päätösvalta, kuinka intensiivisesti haluaa työstää omia asioitansa, ja mihin suuntaan. L

Koira-avusteinen toiminta on erittäin hyvä vaihtoehto, kun lähdetään pohtimaan Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kulmakiviä. Rikosseuraamuslaitoksen visio on valmentaa rikoksettomaan elämään mahdollisimman avoimissa olosuhteissa. Avovankilassa on erilaiset mahdollisuudet toteuttaa erimuotoisia kuntoutustoimintoja. Kuten teoriaosuudessa kirjoitin, ulkomailla on tehty tutkimuksia jossa koirien läsnäolo vankilassa on vaikuttanut muun muassa kurinpitoihin, sekä yleisellä tasolla vankilan rauhallisuuteen. Luvussa 6.3. olen kirjoittanut koira-avusteisen toiminnan hyödyistä vankila-olosuhteissa. Muun muassa Corleto (2018) nosti esiin koirien hyödyn sosiaaliseen kanssakäymiseen, sekä psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Lisäksi koirien läsnäolon todettiin auttavan niin vankia, koiraa kuin yhteiskuntaa. Tietenkin tulee muistaa se, että ulkomailla koirat ovat pääsääntöisesti läsnä koko ajan. Tähän ei ole mahdollisuutta ollut tämän opinnäytetyön myötä kuitenkaan. Mitä opinnäytetyöni myötä kuitenkin tuli ilmi, oli selvästi myönteinen vaikutus osallistuneisiin vankeihin. Koira-avusteisella työskentelyllä pystytään ottamaan hyvin erilaisia asioita käsittelyyn, muun muassa väkivalta-käyttäytyminen, omat arvot, tunnetyöskentely, isyyden teemat, käytännössä mahdollisuudet ovat melko rajattomat, mikäli vanki itse on motivoitunut ja halukas omia asioita työstämään koira-avusteisesti.

Työskentelyn aikana selvästi keskiöön nousivat Rikosseuraamuslaitoksen arvot; ihmisarvon kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, usko ihmisen mahdollisuuksiin muuttua ja kasvaa, sekä turvallisuus. Nämä kaikki lähtökohdat otimme työskentelyssä huomioon vahvasti koiran kautta. Arvioni mukaan vankien oli myös huomattavasti helpompi nähdä näiden arvojen arvostus eläimessä. Työskentelyyn olin luonut säännöt, joita kaikkien tuli noudattaa. Koiraa tuli kunnioittaa, kohdella oikeudenmukaisesti ja johdonmukaisesti, toiminnan tuli olla kaikille turvallista ja käytännössä tuli ymmärtää se, että toivottu toiminta tuli opettaa koiralle, jotta hän pystyi vastaamaan pyyntöön joka häneltä toivottiin. Näiden periaatteiden pohjalta heräsi lukemattomia mahtavia keskusteluita. Useaan kertaan kesken työskentelyn vankien oli helpompi olla niin sanotusti armollisempia myös itseään kohtaan, kun asioita ensin käsiteltiin Aavan näkökulmasta. Esimerkkinä mainittakoon vaikkapa tunnetyöskentely. Helpompaa oli lähteä arvailemaan Aavan sen hetkisiä tunteita, tai käsitellä kuvia joissa koirilla oli erilaisia tunnetiloja, kuin välttämättä lähteä miettimään omaa tunnetilaa. Usealla osallistujalla oli myös haasteita tunnistaa omia tunteitaan, tai osata antaa niille vaikeille tunteille nimiä. Huomattavasti helpompaa oli lähteä pohtimaan tunnetiloja, kun ne pystyi kokonaan ulkoistamaan eläimeen. Tunnetyöskentelyssä käytin hyödyksi läsnäolevaa Aavaa, kuvia koirista erilaisissa tilanteissa, sekä videoita, joita itse olin kuvannut, lisäksi mukana oli kortteja joissa oli nimetty erilaisia tunteita. Kun harjoituksessa ei ollut oikeaa tai väärää vastausta, oli siihen kaikkien helpompi suhtautua. Eräs vanki myös sanoi että se helpotti jotenkin, kun ei tarvinnut miettiä että onko vastaus oikea, koska ihminen ei oikeasti voi tietää mitä koiran päässä liikkuu. Tämän myötä oli helpompaa lähteä käsittelemään omia tunteita ja sitä, mistä mikäkin tunne kumpuaa. Lisäksi siitä pystyi jatkamaan pohdintaa, että millä varsinkin negatiivisia tunteita pystyy purkamaan.

Rikosseuraamuslaitoksen yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi on nostettu mielekäs työ ja hyvinvoiva henkilöstö. Itse koen, että tämä tavoite on ainakin omalla kohdallani toteutunut äärimmäisen hyvin, sillä saan yhdistää kaksi minulle tärkeää asiaa. Saan tehdä työtä sen asiakasryhmän kanssa jonka koen niin sanotusti omakseni, ja lisäksi saan tuoda koirani mukaan töihin! Tämä jos mikä lisää työhyvinvointia ja motivoi jatkamaan työskentelyä, sekä kehittämään sitä.

Kaikkienensa näkisin, että koira-avusteinen toiminta on ehdottomasti asia, jota Rikosseuraamuslaitoksella kannattaisi lähteä kehittämään. Siitä on selvästi apua monella eri tasolla, kuten teoriaosuudessakin kävi ilmi, koiran läsnäolosta on mahtavia hyötyjä tutkitusti. Myös opinnäytetyöhöni osallistuneet vangit kaikki kokivat työskentelyn olevan hyödyllistä ja toivoivatkin sille jatkoa. Koiran kanssa pääsee niin sanotusti pintaa syvemmälle nopeammin, sen kautta pystyy opettelemaan uusia asioita helpommin, pystyy kehittämään omaa itsehillintää kun koira opettaa, vangin empatiakyky saa myönteistä kehitystä, tunnetaidot paranevat ja asioihin on mahdollisuus saada erilaisia näkökulmia. Salmelan (2013) mukaan koiran läsnäolo tuottaa voimavaralähtöisen näkökulman työskentelyyn ja koiran läsnäolo saattaa vaikuttaa musta-valkoiseen ajatteluun.

Kvalitatiivisesti koiran hyötyä on vaikea näyttää toteen, sillä osallistujamäärä on liian pieni. Jotta voisimme saada luotettavia tutkimustuloksia, tulisi osallistujia olla enemmän ja toiminnan strukturoitua, sekä säännöllisempää. Huomioon tulee ottaa myös se, ettei kaikki vangit automaattisesti tästä työskentelymuodosta hyödy, joillakin on allergioita, jotkut pelkäävät koiria ja joitakin ei yksinkertaisesti tällainen toiminta kiinnosta. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää myös käytettävän koiran terveyteen, että rokotukset ja loishäädöt ovat kunnossa. Opinnäytetyön haasteeksi selkeästi nousi tutkimusten puute Suomessa. Koira-avusteista toimintaa vankilaympäristössä ei ole toteutettu ja siitä ei ole tutkittua tietoa ollenkaan. Tätä olisikin syytä mielestäni lähteä kehittämään, jotta saisimme tutkittua tietoa toiminnan vaikuttavuudesta.

Opinnäytetyössäni teoria ja käytäntö osoittivat melko vahvasti kietoutuneensa toisiinsa. Teoria-osuus toki oli pääsääntöisesti peräisin ulkomaalaisista tutkimuksista, joissa toteutus on ollut hyvin erilainen kun tässä työssä. Joten kaikilta osin tulokset eivät olleet samanlaisia. Kuitenkin mielestäni tärkeimmät asiat pystyttiin nostamaan ylös myös tällä pienellä määrällä osallistujia. Opinnäytetyössäni nimenomaan oli ajatuskin se, että nostetaan kuuluviin vankien ääni ja mielipiteet koira-avusteisesta toiminnasta. Opinnäytetyössä teoria kumpuaa väkivaltatyöskentelyn ohjelmasta, sekä koira-avusteisesta toiminnasta. Väkivallan teorioiden mukaan ihmisen väkivaltakäyttäytymistä ohjailee muun muassa tunnetila, stressitekijät, sekä traumakokemukset. Luvussa 4 olenkin käsitellyt väkivallan teorioita

ja väkivaltaisen ihmisen kuntoutusta. Monika Mattson (1998) onkin nostanut nimenomaan kuntouttavan ja takaisin yhteiskuntaan sopeuttavan näkökulman vahvasti esiin, kun pohditaan väkivaltarikokseen syyllistyneitä henkilöitä. Oman näkemykseni, sekä tämän opinnäytetyön myötä uskallan väittää, että koira-avusteinen toiminta on yksi erittäin toimiva muoto lähteä sopeuttamaan väkivaltarikokseen syyllistyneiden henkilöiden yhteiskuntaan paluuta. Mattsonin näkemyksen mukaan moraalisten ristiriitojen esiin nostaminen on tehokas toimintamuoto ja mikä onkaan parempi keino nostaa ihmisessä moraalisia ristiriitoja, kuin viattoman ja melko vahvasti ihmisen armoilla olevan eläimen mukaan ottaminen. Persoonallisuuteen vaikuttaminen on myös yksi rikoksenuusintaan vaikuttava tekijä, ja tämän opinnäytetyön osallistujien mukaan ihmisen persoonallisuuteen voidaan vaikuttaa koiran avulla. Kuitenkin tulee muistaa myös se, että psykopaatin kanssa koira-avusteinen toiminta ei ole tarkoituksenmukaista.

Kun yhdistetään koira-avusteinen työskentely, Good Lives Model ja OMA-ohjelman menetelmät, saadaan joillekin vangeille toimiva toimintamuoto kuntoutukseen. Koira auttaa vankia olemaan läsnä, nostaa empatiaa ja laittaa ihmisen pysähtymään. Kun siihen yhdistetään oman väkivaltaisen käyttäytymisen pohtiminen ja niiden ajatusvääristymien läpikäyminen, jotka mahdollisesti ovat ohjanneet vankia käyttämään väkivaltaa, voi vangin oma asenne muuttua. Koira kun ei tuomitse ketään, on sen aikana helppo olla oma itsensä. Koira myös reagoi ihmisen erilaisiin tunnetiloihin ja se auttaa tätä kautta mahdollisesti myös vankia tunnistamaan omia tunteitansa paremmin. Näiden asioiden käsittelyn jälkeen on helppo suunnata ajatuksia tulevaan ja siihen, mitä kunkin mielekäs elämä sisältää.

Henkilökohtaisesti jäin myös miettimään sitä, kuinka voisi käytännössä ja konkreettisesti todentaa koira-avusteisen toiminnan vaikuttavuutta nimenomaan väkivaltarikoksiin syyllistyneiden kuntoutuksessa. Koiran hyödyistä ihmiselle on kiistatonta ja kvalitatiivista tutkimusta tehty. Ja tämän työn myötä todennetuksi tuli osallistujien kohdalta se, että koiran läsnäolo ainakin herättää empatian tunteita ja myönteistä asennetta.

Opinnäytetyö noudattaa eettisiä ohjeita ja on tehty eettisesti kestäväksi. Tein tutkimuslupahakemuksen Rikosseuraamuslaitokselle ja yhtään tapaamista tai ky-

selyä asiaan liittyen ei tehty, ennen kuin tutkimuslupa oli myönnetty. Työskentelyssä en myöskään hyödyntänyt niitä asioita, joita työni puolesta tiesin jo ennen tämän työskentelyn aloittamista. Toki, itseäni pohditutti työskentelyn aikana se, että kuinka paljon kuitenkin työskentelyssä heijasteli se, että suurin osa osallistujista oli sellaisia, joiden kanssa olen aikaisemminkin tehnyt töitä ja osa heistä oli myös tavannut Aavaa aikaisemmin. Itse en työssäni hyödyntänyt asioita, joita olisin saanut vankitietojärjestelmästä, vaan kaikki osallistujat saivat itse tuottaa kaikki käsiteltävät asiat. Kaikki osallistujat olivat vapaaehtoisesti mukana. Työ on toteutettu niin, että ketään osallistujaa ei voi tästä työstä tunnistaa ja kaikki tapaamisten materiaalit tuhoetaan työn ollessa valmis. Osallistujat saivat myös itse päättää siitä, haluavatko tulla kuvatuksi vai ei. Osallistujat saivat vaikuttaa siihen, että hyödynnetäänkö kunkin tapaamisen materiaalia työssä vai ei. Osa osallistujista halusi ettei tiettyjä tapaamisten materiaaleja tule julki missään kohtaa ja tätä kunnioitettiin. Kaikkien kanssa käytiin myös läpi se, miksi tämä työ tehdään ja mitä sillä tavoitellaan. Jokaisella osallistujalla oli mahdollisuus myös keskeyttää työskentely. Kaikille myös kerrottiin että ainoastaan suostumuslomake on sellainen, joka jää kunkin vangin omaan arkistoon ja kaikki muu materiaali tuhoetaan tai luovutetaan vangille itselleen.

Tulevaisuutta ajatellen näkisin, että koira-avusteisen toiminnan tutkimusta tulisi ehdottomasti jatkaa vankiloissa. Näkemykseni mukaan tulisi tutkia ensisijaisesti ylipäättään sitä, mitä koira-avusteisella toiminnalla pystytään saavuttamaan kaikkien vankien keskuudessa. Käytännössä siis väkivaltarikos-rajauksen pois jättäminen voisi olla hyvästä. Lisäksi tutkimuksen tulisi olla huomattavasti pidempi, jotta voisi nähdä pitkän aikavälin hyötyjä ja mahdollisia haittoja. Tulevaisuudessa olisi hyvä toteuttaa sellainen tutkimus, jossa toiminta olisi säännöllistä, pidempi-ajasta ja mahdollisesti kaikille suunnattua. Lisäksi olisi hyödyllistä mikäli tutkimukseen saisi seuranta-ajan esimerkiksi kahden vuoden päähän, että kuinka ihmiset kokevat esimerkiksi kahden vuoden jälkeen tämän toiminnan vaikuttavuuden.

LÄHTEET

Allison, M. & Ramaswamy, M. 2016. Adapting Animal-Assisted Therapy Trials to Prison-Based Animal Programs. Public Health Nursing Vol.33, N:o 5. Luettu 12.7.2021. [Adapting Animal-Assisted Therapy Trials to Prison-Based Animal Programs - Allison - 2016 - Public Health Nursing - Wiley Online Library](#)

Ammattieettiset ohjeet. 2017. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. [Ammattieettiset ohjeet - Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä \(kasvatus-kuntoutuskoirat.fi\)](#) Luettu 7.1.2021

[Arvot ja strategia - Rikosseuraamuslaitos](#), 2021. Luettu 28.2.2021. www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html

Cooke B.J. & Farrington D.P., 2016. The Effectiveness of Dog-Training Programs in Prison: A Systematic Review and Meta-Analysis of the Literature. The Prison Journal 2016 Vol. 96(6) 854 – 876. Luettu 29.12.2019 <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0032885516671919?journalCode=tpjd>

Corleto, D. 21.5.2018. Prison Rehabilitation: The Sociological, Physiological, and Psychological Effects of Animal-Assisted Interventions. Themis: Research Journal of Justice Studies and Forensic Science. Volume 6. Article 8. Luettu 4.9.2021. [Prison Rehabilitation: The Sociological, Physiological, and Psychological Effects of Animal-Assisted Interventions \(sjsu.edu\)](#)

Durcan, G. 19.12.2018. Restoring something lost. The mental health impact of therapy dogs in prisons. Centre for Mental Health report. Luettu 4.9.2021. [CentreforMentalHealth Restoring something lost.pdf](#)

Goldstein A.P., Glick, B., Gibbs, J.C. 2009. ART - Aggression Replacement Training. Ryhmäharjoitusmenetelmä aggressiivisesti käyttäytyville nuorille. Toinen uudistettu painos. Nord Print, Helsinki.

Haapasalo, J. 2017. Kriminaalipsykologia. PS-Kustannus. 2., uudistettu painos.

Hautamäki L., Ramadan F., Ranta P., Haapala E. & Suomela-Markkanen T., 2018. Eläinavusteinen terapia. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa. Kelan tutkimus. Työpapereita 140 / 2018. Helsinki. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/236987/Tyopapereita140.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hill, L.: Becoming the Person Your Dog Thinks You Are: An Assessment of Florida Prison-Based Dog Training Programs on Prison Misconduct, Post-Release Employment and Recidivism. 2016. Florida State University College of Criminology and Criminal Justice.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistonpaino. Helsinki.

Hogle P.S., 2009. Going to the dogs: Prison-Based Trainig Programs are Win-Win. Coorections Today: Aug. 2009; 71, 4. Luettu 29.12.2019. <https://search-proquest-com.lib-proxy.tuni.fi/docview/215705637/fulltextPDF/4AAE6D4379EF4067PQ/1?accountid=14242>

Ikäheimo, K. 2013. Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä. Teoksessa Karvaterapiaa - Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Toimittanut Kaija Ikäheimo. Yliopistopaino, Helsinki 2013. 1.painos.

Juntumaa, R. 2018. Miksi vihaamme? Yksilön ja yhteisön tunteen anatomiaa. Rauno Juntumaa ja Kirjapaja, Helsinki. Painopaikka Tallinna Raamatutrükikoda, Viro, 2018.

Kahilaniemi, E. & Löf, L. Green Care – menetelmäopas. 2018, 1.painos. Neka-paino, Tampere.

Kivivuori, J. 2013. Rikollisuuden syyt. Uudistettu toinen laitos. Hansaprint, Vantaa. Kustannusosakeyhtiö Nemo.

Konttila, A. (toim.): OMA-ohjaajan teoriakäsikirja. Omaehtoisen muutoksen ohjelma. 2016. Rikosseuraamuslaitoksen käsikirja 1B/2012. Paino Grano.

Kinnunen, A. & Nikkari, P. Koira auttaa ja ilahduttaa. Duodecim 2017; 133:2269-73.

Laukkanen, S.2013. Eläinten läheisyys tunne-elämämme säätelykeinona. Teoksessa Karvaterapiaa Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Toimittanut Kaija Ikäheimo. Yliopistonpaino, Helsinki 2013. 1. painos.

Laitinen, A. & Aromaa, K. 2005. Rikollisuus ja kriminologia. Vastapaino. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Luukko, N. 2013.Voiko koirani sairastuttaa minut? Artikkelilehdessä Koiramme 12/2013.

Lyytinen, H. 2020. Vilppulan vankila. Rakennushistoriaselvitys. Kirjapaino Grano Oy. Luettu 24.10.2021. [Vilppulan vankila rakennushistoriaselvitys \(se-naatti.fi\)](http://vilppulan.vankila.rakennushistoriaselvitys(se-naatti.fi))

Mattson M. 1998. Pahanteon psykologia. Raportti rikollisuudesta ja moraalista. Tietosanoma Oy. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 1/98.

Mercer J., Gibson K. & Clayton D. The therapeutic potential of a prison-based animal programme in the UK. Journal on forensic practice, Vol 17 NO. 1 2015, pp. 43 – 54. https://search-proquest-com.lib-proxy.tuni.fi/docview/2129516417?rfr_id=info%3Axri%2Fsid%3Aprimo

Nurminen, N. 2015.Uusi suunta – yksilökuntoutusohjelma. Ohjelma- ja teoriakäsikirja. Rikosseuraamuslaitoksen käsikirja 1/2015. KopioNiini 2015.

Oijennus K. & Valo R., 2018. ”Eläinavusteisilla menetelmillä on niinku isompi potentiaali käsillä kuin mitä me ehkä välttämättä edes ymmärretäänkään” Eläinavusteisuuden merkitykset tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelussa asiakkaan, ammattilaisen ja sosiaalialan näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto Sosionomi (YAMK) opinnäytetyö. TAMK.

[PowerPoint Presentation \(rikosseuraamus.fi\)](http://www.rikosseuraamus.fi/materi/attachements/rise/riseasiakirjoja/uRjBYQ25/Strategia2020_2023_verkkoon.pdf), 2021. Luettu 28.2.2021. www.rikosseuraamus.fi/materi/attachements/rise/riseasiakirjoja/uRjBYQ25/Strategia2020_2023_verkkoon.pdf

Poutanen, O., Schulman, G. Tukiainen, S. 1997. Perheväkivallan ymmärtäminen ja hoito. Suomen Lääkärilehti. Yleiskatsaus 33/1997. Luettu 24.10.2021. [Lääkärilehden artikkeli \(perhejaverkostokeskus.fi\)](http://perhejaverkostokeskus.fi)

[Rikosseuraamusalueet - Rikosseuraamuslaitos](http://www.eikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjyhteystiedot/aluekeskukset.html), 2021. Luettu 28.2.2021. www.eikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjyhteystiedot/aluekeskukset.html

Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2019. Luettu 28.2.2021. www.rikosseuraamus.fi/materi/attachements/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/pjx6k2qbp/Rikosseuraamuslaitoksen_tilastollinen_vuosikirja_2019_ISSN_2242-6957_verkkojulkaisu.pdf

Salmela, J. 2013. Eläinavusteinen valmentaja. Teoksessa Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely. Toimittanut Kaija Ikäheimo. Yliopistopaino Helsinki 2013.

Stoat, T. & Häkkänen, H. 2008. Väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteiden ja attribuutioiden yhteydet rikosten uusimiseen. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 2/2008. Vammalan kirjapaino oy, Vammala 2008.

Turner, W.G. 2007. The Experiences of Offenders in a Prison Canine Program. Federal Probation, a journal of correctional philosophy and practice. Volume 71. Number 1. Luettu 3.9.2021. [71_1_6_0.pdf \(uscourts.gov\)](http://uscourts.gov)

Tyni, S. 2015. Vankeunhoidon vaikuttavuus. Onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita? Akateeminen väitöskirja. Itä-Suomen Yliopisto. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2015.

[Vilppulan vankila - Rikosseuraamuslaitos](http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimintapaikatjyhteystiedot/vankilat/vilppulanvankila.html), 2021. Luettu 28.2.2021. www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimintapaikatjyhteystiedot/vankilat/vilppulanvankila.html

Vilppulan vankilan perehdytysopas, 2019. Luettu 28.2.2021. www.rikosseuraamus.fi/materi/attachements/rise/jarjestyssaannot/6HxCSeihD/Vilppulan_vankilan_jarjestyssaanto_saavutettava.pdf

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

LIITTEET

Liite 1. Kysely vangeille

Hei!

Olen tekemässä opinnäytetyötä Tampereen ammattikorkeakoulussa, Sosionomi (YAMK)-tutkintoon. Opinnäytetyön aiheena on koira-avusteinen työskentely väkivaltarikoksesta tuomittujen kanssa avovankilassa. Nyt kartoitankin kiinnostuneita henkilöitä mukaan! Osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja halutessasi voit myös jättää projektin kesken. Mukaan toivoisin saavani 6 vapaaehtoista.

Koira-avusteinen toiminta käytännössä tarkoittaa sitä, että koira on mukana työskentelyssä ja tarkoituksena on lisätä osallistujan terveyttä ja hyvinvointia. Koira-avusteinen toiminta perustuu Sinun ja koiran välille muodostuvaan vuorovaikutussuhteeseen. Tarkoituksena on edistää juuri Sinun rangaistusajan suunnitelmia koira-avusteisin keinoin. Koira-avusteisessa toiminnassa voidaan pohtia mm. omia toimintamalleja ja miten oma toiminta vaikuttaa koiraan. Ulkomailla on tehty paljon tutkimuksia siitä, kuinka paljon koira-avusteinen toiminta on edesauttanut paluuta takaisin yhteiskuntaan ja kehittämään omaa itseä.

Toivoisin saavani vastaukset takaisin viimeistään torstaihin 30.4.2020 mennessä. Jos on jotain kysyttävää, ole yhteydessä!

Ystävällisin terveisin erityisohjaaja *Johanna Nieminen*, puh. 0504494734

Mikäli olet kiinnostunut, laita nimesi tähän:

Oletko kiinnostunut koira-avusteisesta toiminnasta vankilaympäristössä? _____

Kyllä _____ Ei _____

Oletko allerginen koirille? _____ Kyllä _____ En _____

Oletko saanut tuomion jostakin seuraavasta; pahoinpitely, henkirikoksen yritys tai henkirikos? ____ Kyllä ____ En

Kestääkö tuomiosi vähintään vuoden 2020 loppuun? ____ Kyllä ____ Ei

Herääkö aiheesta jotain sanottavaa tai kysyttävää? Sana on vapaa 😊

Liite 2. Suostumus

Minä _____ annan suostumukseni siihen että Johanna Nieminen saa käyttää antamiani tietoja opinnäytetyöhönsä niin ettei henkilöllisyyttäni ole tunnistettavissa missään kohtaa valmiissa työssä.

Suostun samalla siihen, että keskustelumme voi nauhoittaa ja kirjoittaa puhtaaksi. Kun työ on valmis, tuhotaan kaikki materiaali.

___ Annan suostumukseni siihen, että opinnäytetyötä varten voidaan ottaa koiraavusteista toimintaa toteutettaessa valokuvia minusta, niin etten ole tunnistettavissa kuvista.

___ Annan suostumuksen siihen, että opinnäytetyötä varten voidaan ottaa videoita minusta niin etten ole siitä tunnistettavissa.

Vilppulassa _____. 2020

Allekirjoitus

Liite 3. Aloituskysely

Onko sinulla ollut lemmikkieläimiä? __ Ei __ Kyllä, mitä?

Kuinka tyytyväinen olet omaan elämäntilanteeseesi? Arvioi 0 – 100. 0 = en yhtään tyytyväinen, 100 = täysin tyytyväinen.

Mikä minussa on hyvää?

Mitä arvostan itsessäni?

Missä tilanteissa olen tyytyväinen itseeni?

Mihin ominaisuuksiin olen tyytyväinen?

Mikä itsessäni auttaa, kun minun on paha olla?

Mihin ominaisuuksiin en ole tyytyväinen?

Mitä ominaisuuksia haluan kehittää itsessäni?

Missä tilanteissa en ole tyytyväinen itseeni?

Missä tilanteissa haluaisin jatkossa toimia toisin?

Uskonko voivani kehittää näitä puolia itsessäni?

Mitä ajattelet koira-avusteisesta toiminnasta?

Omat tavoitteet koira-avusteiseen työskentelyyn:

Liite 4. Väkiältä kysely

Väkiältä kysely

Onko sinulla väkiältä liittyviä ajatuksia ja mielikuvia?

Ei koskaan   Päivittäin   Viikoittain
 Kuukausittain   Harvemmin.   Milloin   viimeksi?

Oletko suunnitellut käyttäväsi väkiältä?

Ei koskaan   Päivittäin   Viikoittain
 Kuukausittain   Harvemmin.   Milloin   viimeksi?

Hyväksytkö väkivallan käyttämisen?

En
 Kyllä. Kuvaile tilanne

Liittyykö väkivallan käyttöosi samanaikaista päihteidenkäyttöä?

Ei koskaan   Päivittäin   Viikoittain
 Kuukausittain   Harvemmin.   Milloin   viimeksi?

Käytätkö väkiältä eläimiin?

Ei koskaan   Päivittäin   Viikoittain
 Kuukausittain   Harvemmin.   Milloin   viimeksi?

Käytätkö väkiältä toisiin ihmisiin?

Ei koskaan   Päivittäin   Viikoittain
 Kuukausittain   Harvemmin.   Milloin   viimeksi?

Onko väkivallan käyttösi vaikuttanut perhe-elämääsi tai muihin sosiaalisiin suhteisiin? Entäpä opintoihisi, työhösi, asumiseesi tai harrastuksiisi?

Ei Kyllä. Miten?

Oletko huolissasi omasta väkivaltaisesta käytöksestäsi tai ajatuksistasi?

Ei Kyllä. Millä tavalla?

Oletko itse ollut väkivallan kokijana tai kohteena?

Ei koskaan Päivittäin Viikoittain
 Kuukausittain Harvemmin. Milloin viimeksi?

Kuinka usein on tilanteita, jolloin olet onnistunut hallitsemaan väkivaltaista käytöstäsi?

Ei koskaan Päivittäin Viikoittain
 Kuukausittain Harvemmin. Milloin viimeksi?

Mitkä asiat ovat auttaneet sinua?

Haluatko muutosta omaan väkivaltaiseen käytökseesi?

En Kyllä. Millaista?

Liite 5. Loppukysely

Onko koiran kanssa toimiessa helpompi käydä tunteita läpi?

Antaako koira sinulle oikea-aikaista palautetta toiminnastasi?

Onko vaikeista asioista helpompi puhua koiran läsnä ollessa?

Läpäiseekö koira kaikki suojamuurit, kuten väitetään?

Millä tavalla koira-avusteisesti voidaan vaikuttaa väkivaltaisuuteen?

Auttaako koira ahdistukseen? Kuinka?

Mitä kaikkea olet tapaamisilla tehnyt koiran kanssa?

Kuinka arvioisit omaa työskentelyä koiran kanssa?

Vaikuttaako koira:

Kärsivällisyyteen?

Vanhemmuuden taitoihin?

Itsetunnon parantamiseen?

Sosiaalisiin taitoihin?

Omaan orientaatioon ajassa / paikassa?

Arkiseen selviytymiseen?

Mitä muita huomioita sinulla tulee mieleen?

Onko koiralla normalisoiva vaikutus?

Auttaako koira-avusteinen toiminta parantamaan sinun hyvinvointia? Miten?

Mitä hyötyä näistä tapaamisista on juuri sinulle ollut? Esimerkiksi positiivinen olo, olo siitä että on jotenkin ollut hyödyksi, rentouttanut, ongelmanratkaisukeinojen parantaminen, ajatusten selkiytyminen, saanut apua päätöksentekoon tms.

Arvioi 1-10

Koira tykkää minusta

Puhun koiralle vapautuneemmin kuin ihmisille

Koira on aina iloinen sen nähdessä minut

Koirasta on tullut ystäväni

Odotan että näen koiran taas

Puhun muille koirasta

Koira tunnistaa kun olen iloinen

Toivoisin saavani koiran käymään sellissäni

Koira lohduttaa (tai ainakin yrittää)

Koira tekee oloni paremmaksi

Koira antaa minulle energiaa

Koira ei tuomitse minua

Odotan koiran tapaamista

Koiran tapaaminen tekee minut iloiseksi

Koira hyväksyy minut juuri tällaisena

Koira pitää ajatukset poissa ongelmista

Nyt saa antaa palautetta ja ideoita toiminnan kehittämiseksi: